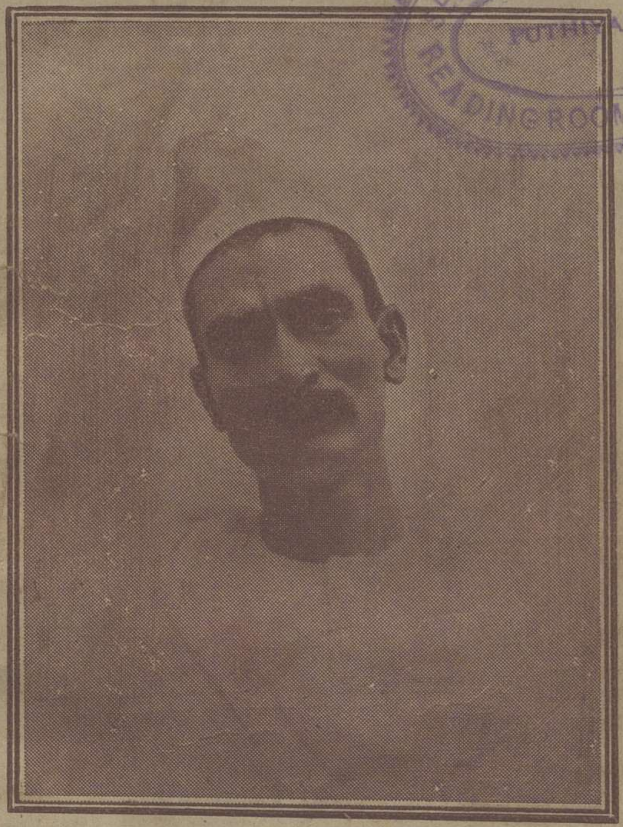
210483

ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദ്.

EN GUPTA MEMORIA
PUTHIYARA.
READING ROOM & LIBR

BABU RAJENDRA PRASAD

പി. വി. കുഞ്ഞുകുട്ടൻ നെടുങ്ങാടി.

210083

ദേശീയ ഗ്രന്ഥാവലി 1.

ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദ്.

(ജീവിതചരിത്രം.)

SEN GUPTA MEMORIAL
PUTHIYARA.
READING ROOM & LIBRARY

ഗ്രന്ഥകർത്താവ്:—
പി. വി. കുഞ്ഞുകുട്ടൻ നെട്ടങ്ങാടി.
('മനോരമാ' സഹപത്രാധിപർ.)

PUBLISHERS:
THE DECCAN PUBLISHING HOUSE,
HUZUR ROAD, CALICUT.

1935.

PRINTED AT THE
VIDYA VILASAM PRESS,
CALICUT.

വില 4 ണ.

Copy right.

923.2
RAJ

സമർപ്പണം.

ഈ പുസ്തകം, 1094 കന്നി 30-ാംനു-
ദിവംഗതനായ എന്റെ വന്ദ്യപിതാവ്, ശ്രീമാൻ
വടക്കേതിൽ രേവുണ്ണി നെടുങ്ങാടി അവർകളു-
ടെ അനുസ്മരണാർത്ഥം ഭക്ത്യാദരപൂർവ്വം സമർപ്പിത
മായിരിക്കുന്നു.

(ഗ്രന്ഥകർത്താവ്.)
29—11—1935.

SEN GUPTA MEMORIAL
PUTHIYARA.
READING ROOM & LIBRARY
21083

അവതാരിക

ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദിന്റെ ജീവചരിത്രം ഏറ്റവും ലളിതമായ മലയാളത്തിൽ എഴുതി പ്രസിദ്ധം ചെയ്യുവാൻ മിസ്റ്റർ. പി. വി. കുഞ്ഞുകുട്ടൻ നെടുങ്ങാടിയും, ഡക്കാൻ പബ്ലിഷിങ്ങ് ഹൌസും യോജിച്ചു ശ്രമിച്ചതു ഏറ്റവും അഭിനന്ദനീയവും മലയാളികൾക്കു വലിയ ഒരു അനുഗ്രഹവും ആയിരിക്കുന്നു.

ജീവിതത്തെ രാജ്യസേവനത്തിനായി അർപ്പിച്ചിട്ടുള്ള രാജേന്ദ്രബാബുവിന്റെ ചരിത്രം ആരെയാണ് ആകർഷിക്കാത്തത്? വക്കീൽജോലിയിൽനിന്നുലഭിച്ച വലിയ സമ്പാദ്യത്തെ തൃണവൽഗണിച്ചു് പൊതു പ്രവർത്തകനായി ജീവിതത്തെ നയിക്കുന്ന അദ്ദേഹത്തെപ്പോലെ മഹൽത്യാഗികളായ ഭാരതീയർ അപൂർവ്വം. ബീഹാർ ഭൂകമ്പത്താൽ കഷ്ടപ്പെട്ട ജനങ്ങളുടെ രക്ഷക്കായി അദ്ദേഹത്തെപ്പോലെ ഉള്ളുഴിഞ്ഞു മറാരും പ്രവൃത്തിച്ചിട്ടില്ല. ത്യാഗം, സേവനം, ഇവയുടെ അവതാരമൂർത്തിയാണ് അദ്ദേഹം.

പരേതനായ ഗോഖലയുടെ വാത്സല്യത്തിനു പാത്രീഭവിച്ച അപൂർവ്വം ചില യുവാക്കളിൽ ഒന്നാമനായിരുന്നു രാജേന്ദ്രബാബു. ഭാരതസേവാസംഘത്തിന്റെ നേരെ ഇന്നും നമ്മുടെ കഥാപുരുഷനു അളവറ്റ സ്നേഹമുണ്ട്. സംഘത്തിലെ എല്ലാ അംഗങ്ങളും അദ്ദേഹത്തെ ഒരു സഹോദരനായി കരുതിവരുന്നു.

ഏറ്റവും ലഘുവായ ജീവിതം നയിച്ചുവരുന്ന ഒരു മഹാനാണ് രാജേന്ദ്രബാബുജി. ഭക്ഷണം, വസ്ത്രം മുതലായതുകളിൽ അദ്ദേഹം ഒരു പാവപ്പെട്ട ക്ലാലിക്കാരനോടു തുല്യനാണ്. അദ്ദേഹത്തെപ്പോലെ താഴ്മയുള്ളവർ ഉന്നത സ്ഥാനങ്ങളിലില്ല.

കേരളത്തിന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാന്നിദ്ധ്യം ലഭിക്കുന്നത് മഹാഭാഗ്യമാണ്. ആ ഭാഗ്യത്താൽ നാമെല്ലാവരും സന്തോഷിക്കുക. രാജേന്ദ്രബാബു ദീഘ്രായുഷ്മാനാകുവാൻ ജഗദീശ്വരൻ കടക്ഷിക്കട്ടെ.

കോഴിക്കോട്,
28—11—1935

വി. ആർ. നായനാർ, (ബി. എ.)

SEN GUPTA MEMORIAL
PUTHIYARA.
READING ROOM & LIBRARY

ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദ്.

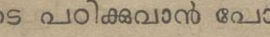
"ഗാന്ധിജിയുമായി പരിചയപ്പെടുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ താങ്കൾ ഏറ്റവും ശ്രേഷ്ഠമായ ഗുണങ്ങളോടുകൂടിയ ഉൽകൃഷ്ടപുരുഷനായിരുന്നുവെന്നു പറയുവാൻ എന്നെ അനുവദിക്കണം. ഇപ്പോൾ താങ്കളിൽ പ്രകാശിച്ചുകാണുന്ന ഗുണഗണങ്ങൾ അന്നും താങ്കളിൽ അന്തർല്ലീനമായികിടന്നിരുന്നതാണ്. ദേഹപ്രകൃതിയിലും അല്പം ചില സംഗതികളിലും മാത്രമെ ഗാന്ധിജിക്കും താങ്കൾക്കും തമ്മിൽ വ്യത്യാസമുള്ളൂ. ഗാന്ധിജിക്കുള്ള ശക്തിയുടെ മൂലകാരണങ്ങൾ വിചാരിച്ചാൽ അതേ ഗുണങ്ങളോടുകൂടിയ താങ്കളും ഗാന്ധിജിതന്നെയാണ്. ഇന്ത്യൻ നാഷണൽ കോൺഗ്രസ്സിന്റെ പ്രസിഡണ്ട് എന്ന നിലയിലൊ, ബീഹാർ ഭൂകമ്പദുരിതനിവാരണാർത്ഥം അത്യധികം പ്രവൃത്തിച്ചു വിജയം നേടിയ മാന്യപുരുഷൻ, എന്ന നിലയിലോ മാത്രമല്ല, ഒരു വ്യക്തിയുടെ നിലയിൽ പല ഉൽകൃഷ്ടഗുണങ്ങളും തികഞ്ഞ ഉത്തമനായ ഒരതിഥി എന്ന നിലയിലും ക്രിയാകുന്ന ഞങ്ങൾ താങ്കൾക്കു ഹൃദയംഗമമായ സ്വാഗതമരുളുന്നതു." ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദ 1935 നവമ്പർ 9-ാംനു- ചിദംബരം അണ്ണാമലാ സർവ്വകലാശാല സന്ദർശിച്ച അവസരത്തിൽ വൈസ് ചാൻസിലറും ഇന്ത്യയിലെ 10 മഹാന്മാരിൽ ഒരാളായി ഗണിച്ചിട്ടുള്ള ദേഹവു

മായ * ഏറ്റവും ബഹുമാനപ്പെട്ട വി. എസ്സ്. ശ്രീനിവാസ ശാസ്ത്രി ചെയ്ത സ്വാഗതപ്രസംഗത്തിലെ ചില ഭാഗങ്ങളാ ണ് മേൽപ്രസ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ളത്. ശ്രീനിവാസശാസ്ത്രി അവ ർകളെപ്പോലെ ജ്ഞാനവൃദ്ധനും വയോവൃദ്ധനും പരിപക്വ മതിയുമായ ഒരു മഹാപുരുഷൻ വെറും മുഖസ്തുതിയായി ട്ടോ പ്രശംസയായിട്ടോ തൽക്കാലത്തെ രസത്തിന്നും, സന്ദ ർഭത്തിന്നും വേണ്ടിയോ ഒരാളെപ്പറ്റി ഇങ്ങിനെ പറ യുമെന്നു ഒരിക്കലും വിചാരിക്കാവുന്നതല്ല. ഇന്ത്യയിൽ പ്രധാനപ്പെട്ട അനേകം നേതാക്കന്മാരുണ്ട്, രാഷ്ട്രീയ ചി ന്തകന്മാരുണ്ട്, രാജ്യതന്ത്രജ്ഞന്മാരുണ്ട്, സമരരംഗങ്ങ ളിൽ സിംഹവിക്രമത്തോടുകൂടിയ പലരേയും നാം ആദര പൂർവ്വം വീക്ഷിക്കുന്നുണ്ട്, എന്നാൽ ലോകൈകവന്ദ്യനാ യ മഹാത്മാഗാന്ധിയോട് ഉപമിക്കുവാനൊ, ആ ശ്രേഷ്ഠ പുരുഷന്റെ സ്ഥാനത്തേക്ക് ആരോഹണം ചെയ്യിക്കുവാ നൊ അവരിൽനിന്നൊരാളെ തിരഞ്ഞെടുക്കുക എന്നതു ആയാസം പ്രയാസമാകുന്നു. ഒരു സമയം അങ്ങിനെയൊരു പ്രശ്നത്തിൽ തലയിടുവാൻതന്നെ മിക്കവർക്കും ധൈര്യമുണ്ടാകയില്ല. ശ്രീനിവാസശാസ്ത്രികളെപ്പോലെ ലോകബഹുമാനത്തിന്നു പാത്രീഭവിച്ച ഒരു മാന്യൻ മേൽപറഞ്ഞ

---

* ഗാന്ധിജി, ടാഗോർ സർ. ജെ. സി. ബോസ്, സർ. പി. സി. റായി, സർ. സി. വി. രാമൻ, സർ. രാധാകൃഷ്ണൻ, പണ്ഡിത മാളവ്യ, വി. എസ്സ്. ശ്രീനിവാസശാസ്ത്രി, സർ സപ്രു, ജവഹർലാൽ, ഇവരാണ് ഇന്ത്യയിലെ 10 മഹാന്മാർ എന്നു മി. കെ ഈശ്വരചന്ദ്രദത്തൻ "തിവേണി" മാസികയുടെ 1934 സപ്തംബർ ലക്കത്തിൽ, പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു.

വിഷമപ്രശ്നത്തിൽ സ്വമേധയാ ഒരഭിപ്രായം പറയണമെങ്കിൽ, അതിനു പാത്രീഭവിച്ച നമ്മുടെ ചരിത്രനായകൻ ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദ്, തന്റെ കർമ്മകുശലതയാലും ത്യാഗവൈപുല്യത്താലും ശാന്തജീവിതത്താലും എത്രമാത്രം അത്യുന്നതസ്ഥാനം നേടിക്കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ടായിരിക്കണമെന്നു ഊഹിക്കാമല്ലൊ. ഇങ്ങിനെയുള്ള ഒരു മഹാപുരുഷന്റെ ചരിത്രപഠനം ജാതിമതകാലദേശവ്യത്യാസങ്ങൾക്കുടാതെ മനുഷ്യസമുദായത്തിനു സർവ്വഥാ ഉൽകൃഷ്ടമാർഗ്ദർശനമായിരിക്കുമെന്നുള്ളതു തീർച്ചയാണ്. പ്രത്യേകിച്ചു അദ്ദേഹം കേരളം സന്ദർശിക്കുന്ന ഈ അവസരത്തിൽ ആ മാന്യാതിഥിയെ ആദരിച്ചാരാധിക്കുവാൻ അക്ഷമയോടെ കാത്തുനിൽക്കുന്ന കേരളീയർ ആ മഹാന്റെ ചരിത്രം വായിക്കുകയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശ്രേഷ്ഠഗുണങ്ങളേയും ഉൽകൃഷ്ടാദർശങ്ങളേയും അറഞ്ഞിരിക്കുകയും ചെയ്യേണ്ടതു എത്രയോ അത്യാവശ്യമാണല്ലൊ. ഇക്കാലത്തു ഒരു ഭാരതീയനു സ്വരാജ്യത്തിൽ ലഭിക്കാവുന്ന ഏറ്റവും ഉന്നതസ്ഥാനം, അഥവാ ബഹുമതി, ഭാരതമഹാജനസഭയുടെ അദ്ധ്യക്ഷപദമാണെന്നുള്ളതിനു തർക്കമില്ല. ആ ഉന്നതസ്ഥാനം സ്വയമേവ അദ്ദേഹത്തിൽ പോയി ലയിക്കുകയാണു ചെയ്തിട്ടുള്ളതു. അങ്ങിനെയുള്ള ഒരു മഹാപുരുഷന്റെ മഹനീയചരിത്രമാണ് നാം ഇവിടെ പഠിക്കുവാൻ പോകുന്നതു.

SEN GUPTA MEMORIAL
PUTHIYARA.
READING ROOM & LIBRARY

I

ജനനവും, ബാല്യവും, വിദ്യാഭ്യാസവും.

ആദിമകാവ്യമായ രാമായണ കാലത്തുപോലും പ്രസിദ്ധിയുണ്ടായിരുന്ന ബീഹാർ സംസ്ഥാനത്തിലെ സരൺ ജില്ലയിലാണ് ബാബു രാജേന്ദ്രപ്രസാദിന്റെ ജനനം. 1934 ജനവരി 15-ാംനു-യുണ്ടായ ഭയങ്കരമായ പ്രകൃതി കോപത്തിന്റെ ഫലമായിട്ടാണ് ബീഹാർ വളരെ കൂട്ടത്തായി നമ്മെ ആകർഷിച്ചതു. നിസ്സ്വാർത്ഥമായും, നിസ്പാർത്ഥമായും, രാജ്യസേവനം നടത്തിയിരുന്ന ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദിന്റെ കർമ്മകുശലതയും, ദീനാനുകമ്പയും അദ്ദേഹത്തിന്നു ഭാരതീയരുടെ ഇടയിലുണ്ടായിരുന്ന അതി മഹത്തായ സ്വാധീനശക്തിയും എത്ര വന്പിച്ചതാണെന്നു ലോകം മനസ്സിലാക്കിയതും ആ ഭയങ്കര സംഭവത്തോടുകൂടി—ബീഹാറിലെ ഭ്രകമ്പത്തോടുകൂടി—ത്തന്നെയായിരുന്നു. ബീഹാർ അതി പുരാതനകാലം മുതൽക്കുതന്നെ ഇന്ത്യയിലെ ഒരു പുണ്യഭൂമിയാണ്. അതുപോലെതന്നെ ചരിത്രപ്രസിദ്ധമായ ഒരു പ്രദേശവുമാകുന്നു. രാമായണത്തിലെ ജനകമഹാരാജാവിന്റെ മിഥിലാ രാജ്യവും, ഭാരതപ്രസിദ്ധനായ കർണ്ണന്റെ അംഗരാജ്യവും ബീഹാറിൽ ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നു. ഭ്രകമ്പത്താൽ നിശ്ശേഷം നശിച്ചുപോയ മോൺഗീർ പട്ടണം അംഗരാജ്യത്തിന്റെ തലസ്ഥാനമായിരുന്നുവത്രെ. ഭാഗവതത്തിലും, ചരിത്രത്തിലും പറഞ്ഞുകാണുന്ന നവനന്ദനന്മാരുടെ രാജ്യവും ബീഹാർ തന്നെയായിരുന്നു. മഗധാസാമ്രാജ്യം, മൌര്യസാമ്രാജ്യം എന്നീ പ്രാചീനസാമ്രാജ്യ

ങ്ങളുടെ കേന്ദ്രസ്ഥാനവും ബീഹാറിലാണെന്നു ചരിത്രം പ്രസ്താവിക്കുന്നു. ചമ്പ്രാൻ എന്ന പേരിൽ ഇപ്പോൾ അറിയപ്പെടുന്ന ജില്ല മുമ്പു "ചെമ്പകാരണ്യ"മായിരുന്നുവെന്നും ധ്രുവൻ തപസ്സുചെയ്തതും വാത്മീകിയുടെ ആശ്രമവും അവിടെയായിരുന്നുവെന്നും പ്രസ്താവിച്ചുകാണുന്നുണ്ട്. ഒരുകാലത്തു ബുദ്ധമതത്തിന്റെയും ജൈനമതത്തിന്റെയും കേന്ദ്രസ്ഥാനമെന്നനിലയിലും ബീഹാർ പ്രശോഭിച്ചിരുന്നു. അശോകചക്രവർത്തിയുടെ രാജധാനിയും ബീഹാറിൽതന്നെയായിരുന്നുവല്ലൊ. ബുദ്ധമതവിഹാരങ്ങൾ ഒരുകാലത്തു ആ പ്രദേശങ്ങളിൽ അത്യധികം ഉണ്ടായിരുന്നുവെന്നും "ബീഹാർ" എന്നുള്ള പേർ "വിഹാരം" എന്നുള്ളതിൽ നിന്നു ഉത്ഭവിച്ചതാണെന്നും ഒരു പക്ഷമുണ്ട്. ബുദ്ധമതം ഒന്നാമതായി പ്രചരിച്ചതു ബീഹാറിലായിരുന്നുവെന്നു ചൈനാ സഞ്ചാരിയായിരുന്ന ഹ്യൂയാൻസിയാംങ്ങ്തന്റെ യാത്രക്കുറിപ്പുകളിൽ പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു. ഒരു പുണ്യനദിയായ ഗംഗയും ബീഹാറിൽക്കൂടെ ഒഴുകിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു.

ഇങ്ങിനെ പൌരാണികമായും, ചരിത്രപരമായും മതസംബന്ധമായും പ്രസിദ്ധിനേടിയ ബീഹാറിലെ "സരൺ" എന്ന ജില്ലയിൽ പുരാതനവും, പ്രസിദ്ധിയുള്ളതുമായ ഒരു കായസ്ഥ ജന്മികുടുംബത്തിൽ 1884 ഡിസമ്പ്ര 3-ാംനു-ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദ് ജാതനായി തന്റെ പിതാവും ഒരു നാട്ടുപ്രമാണിയുമായ മഹാദേവസഹായരുടെ ഒട്ടുവിലത്തെ—അതായതു അഞ്ചാമത്തെ—പുത്രനാണ് രാജേന്ദ്രബാബു. കായസ്ഥവർഗ്ഗക്കാരെ ക്ഷത്രിയരെന്നും, വൈശ്യരെന്നും ഓരോ സ്ഥലങ്ങളിൽ മാറിമാറി പറഞ്ഞുവരു

ന്നുണ്ട്. ഏതായാലും ഉത്തരേന്ത്യയിൽ ഉദ്യോഗങ്ങളിലും വാണിജ്യ വ്യവസായാദികളിലും ഒരു പ്രധാനസ്ഥാനം വഹിക്കുന്നവരാണ് കായസ്ഥവർഗ്ഗക്കാരെന്നുള്ളതിനു സംശയമില്ല. സുമുഖനും ഏറ്റവും ശാന്തനുമായിരുന്ന രാജേന്ദ്രൻ ബാല്യകാലത്തുതന്നെ കുടുംബത്തിലേയും ബന്ധുക്കളുടേയും മാത്രമല്ല നാട്ടുകാരുടേയും കൂടി സ്നേഹവാത്സല്യങ്ങൾക്കു പാത്രീഭവിച്ചു. കാഴ്ചയിൽ ഒരു ക്ഷീണശരീരനായിരുന്നുവെങ്കിലും പഠിപ്പിലും ഉത്സാഹത്തിലും വിനോദങ്ങളിലും അദ്ദേഹം സഹപാഠികളേയും സ്നേഹിതന്മാരേയും അതിശയിച്ചിരുന്നു. ബാലന്റെ പ്രസരിപ്പും ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യവും അന്നുതന്നെ പലരേയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മഹത്തായ ഭാവിയെപ്പറ്റി ദീർഘദർശനം ചെയ്യുന്നതിനു പ്രേരിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. അന്നത്തെ ദീർഘദർശനങ്ങൾ ഇന്നു എത്രമാത്രം അനുഭവത്തിൽ വന്നിട്ടുണ്ടെന്നു നാം കാണുന്നുണ്ടല്ലൊ.

സ്വദേശത്തുള്ള വിദ്യാലയങ്ങളിൽതന്നെ പ്രാഥമിക വിദ്യാഭ്യാസം കഴിഞ്ഞശേഷം അദ്ദേഹം കോളേജു വിദ്യാഭ്യാസാർത്ഥം കൽക്കത്തയിലേക്കു അയക്കപ്പെട്ടു. അന്നു കൽക്കത്ത, ഇന്ത്യയുടെ തലസ്ഥാനവും ഇന്ത്യയിലെ പ്രധാന വിദ്യാഭ്യാസകേന്ദ്രവുമായിരുന്നു. ഇതിനെല്ലാംപുറമെ അക്കാലത്തു ബീഹാർ ബങ്കാളിന്റെ ഒരു ഭാഗമായിരുന്നതിനാൽ ബീഹാർ നിവാസികൾക്കു കലാശാലാ വിദ്യാഭ്യാസവും കോളേജു വിദ്യാഭ്യാസവും ലഭിക്കുന്നതിനു കൽക്കത്തയിൽ പോകാതെ നിവൃത്തിയുണ്ടായിരുന്നില്ല. അതുപ്രകാരം രാജേന്ദ്രനും കൽക്കത്തയിലേക്കു യാത്രയായി. ഒരു നാട്ടുപുറത്തുകാരനു കൽക്കത്തയെപ്പോലെയുള്ള ഒരു മഹാനഗരത്തിൽ

ചെന്നുചേരുമ്പോൾ എത്രമാത്രം പരിഭ്രമവും ബുദ്ധിമുട്ടുകളുമുണ്ടാകുമെന്ന ഊഹിക്കാമല്ലൊ. ഇതിനെല്ലാം പുറമെ ബീഹാറുകാർക്ക് കല്ക്കത്തയിൽ വേറൊരു ബുദ്ധിമുട്ടുംകൂടി അനുഭവിക്കേണ്ടിയിരുന്നു. ബങ്കാളികൾക്ക്, ശാന്തന്മാരും വളരെ ഒതുങ്ങിയ സ്വഭാവക്കാരുമായ ബീഹാറികളോട് അക്കാലത്ത് വളരെ പുച്ഛവും വെറുപ്പുമായിരുന്നു. വിദ്യാലയങ്ങളിൽ ബീഹാറുകാരായ വിദ്യാർത്ഥികൾ ബങ്കാളികളായ സഹപാഠികളുടെ പരിഹാസവും നിന്ദയും ധാരാളം അനുഭവിച്ചുവന്നു. ബങ്കാളികളായ വിദ്യാർത്ഥികളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഇവരെ കൂട്ടുകയൊ അവർ ഇവരെ വിലവെക്കുകയൊ ചെയ്തിരുന്നില്ല. ഇവർ മടിയന്മാരും ബുദ്ധിശൂന്യന്മാരുമാണെന്നായിരുന്നു ബങ്കാളികളുടെ അഭിപ്രായം. ഏതായാലും ഇത്തരം നിന്ദകളും ദ്രോഹങ്ങളും ആരംഭത്തിൽ രാജേന്ദ്രനും സഹിക്കേണ്ടിവന്നു. പക്ഷെ അധികം താമസിയാതെ അദ്ദേഹം ഇവരോട് മല്ലിട്ട ജയം നേടേണമെന്നുതന്നെ നിശ്ചയിച്ചു. അതിന്നായി ബീഹാറുകാരായ വിദ്യാർത്ഥികളുടെ ഒരു സമാജം സ്ഥാപിക്കുകയുണ്ടായി. ബീഹാറിൽനിന്നു പുതിയതായിവരുന്ന വിദ്യാർത്ഥികൾക്കുവേണ്ട സൌകര്യങ്ങളെല്ലാം ചെയ്തുകൊടുക്കുവാൻ ഈ സംഘംമുഖേന ഏർപ്പാടു ചെയ്തിരുന്നു. ബീഹാർ വിദ്യാർത്ഥികൾ മുഴുവൻ രാജേന്ദ്രന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ സംഘടിച്ചുതുടങ്ങി. അവർ ബങ്കാളികളായ വിദ്യാർത്ഥികളെ ഒരു വിധത്തിലും കൂട്ടാക്കേണ്ടതില്ല, എന്ന നിലയിൽ സംഘത്തെ ശക്തിപ്പെടുത്തി. "ബീഹാർ ക്ലബ്ബ്" എന്നും ബീഹാർ വിദ്യാർത്ഥി സമ്മേളനമെന്നും പിന്നീട് പ്രസിദ്ധപ്പെട്ട സ്ഥാപനങ്ങൾ അന്നു രാജേന്ദ്രൻ ഏർപ്പെടുത്തിയവയാകുന്നു.

1902-ൽ രാജേന്ദ്രൻ കൽക്കത്താസംസ്കൃതകോളേജിൽ ചേരുന്നതിനുള്ള പ്രവേശന പരീക്ഷയിൽ സംസ്ഥാനത്തിൽ ഒന്നാമനായി ജയിച്ചു. ബീഹാറിൽനിന്നുള്ള വിദ്യാർത്ഥികൾ ഈ പ്രവേശനപരീക്ഷയിൽ ഇത്രയും പ്രശസ്തമായനിലയിൽ വിജയം നേടുക എന്നതു അതിനു മുമ്പോ പിമ്പോ ഉണ്ടായിട്ടില്ലത്രെ. രാജേന്ദ്രന്റെ ഈ വിജയം അദ്ദേഹത്തിനുമാത്രമല്ല ബീഹാറിൽനിന്നുള്ള വിദ്യാർത്ഥികൾക്കു മുഴുവൻ ഒരു വലിയ വിജയമായിരുന്നു. ബങ്കാളികൾക്കു ബീഹാറുകാരെപ്പറ്റി ഉണ്ടായിരുന്ന പുച്ഛവും നിന്ദയും വളരെ കുറഞ്ഞു. ബങ്കാളിവിദ്യാർത്ഥികളുടെ അഹങ്കാരം ശമിച്ചു, അവർ ലജ്ജിച്ചു. രാജേന്ദ്രന്റെ ഈ വിജയത്തിൽ ബീഹാർ മുഴുവൻ സന്തോഷിച്ചു. പ്രശസ്തനിലയിൽ നടത്തിവരുന്ന "ഹിന്തുസ്ഥാൻറവ്യൂ" എന്ന മാസിക രാജേന്ദ്രന്റെ വിജയത്തെപ്പറ്റി എഴുതിയിരുന്ന മുഖപ്രസംഗത്തിൽ, "യോഗ്യനായ ഈ യുവവിദ്യാർത്ഥി എല്ലാം കൊണ്ടും മേലിൽ വളരെ ശോഭിക്കുമെന്നും ഇപ്പോഴത്തെ സ്ഥിതിയിൽതന്നെ പോകുന്നതായാൽ ഭാവിയിൽ രാജേന്ദ്രനു സിദ്ധിക്കാത്ത ഉന്നതസ്ഥാനങ്ങൾ അധികമൊന്നും ഉണ്ടാകയില്ലെന്നും ഹൈക്കോട്ട്ജഡ്ജിയുടെ സ്ഥാനത്തുതന്നെ അദ്ദേഹം നിയമിക്കപ്പെട്ടേക്കാമെന്നും" പ്രസ്താവിക്കയുണ്ടായി. അന്നത്തെ സ്ഥിതിക്കു ഹൈക്കോട്ട്ജഡ്ജിയുടെ സ്ഥാനം ഒരു നാട്ടുകാരനു ഏറ്റവും ഉയർന്നതുതന്നെയായിരുന്നു. അതിനാൽ "ഹിന്തുസ്ഥാൻറവ്യൂവിന്റെ" ദീർഘദർശനം ഒട്ടും ലഘുവായിട്ടുള്ളതല്ല. എന്തെന്നാൽ 1900ത്തിൽ ലാഹോർ കോൺഗ്രസ്സുമഹാസഭയുടെ അദ്ധ്യക്ഷ

നായിരുന്ന മി. എൻ. ജി. ചന്ദ്രവക്കർ, 1897-ൽ അ
മ്രോട്ടി (അമരാവതി) കോൺഗ്രസ്സു പ്രസിഡണ്ടായിരുന്നാ
സർ. സി. ശങ്കരൻനായർ, എന്നീ നേതാക്കന്മാർപോലും
അതിനുശേഷം ഹൈക്കോട്ട്ജഡ്ജിമാരായിരുന്നിട്ടുണ്ടല്ലൊ
പക്ഷെ ഇന്നത്തെ സ്ഥിതി എത്രയൊ മാറിയിരിക്കുന്നു.
അന്നു "ഹിന്തുസ്ഥാൻറവ്യൂ" ദീർഘദർശനം ചെയ്തിരുന്നാ
തിനേക്കാൾ, ഉന്നതസ്ഥാനവും ബഹുമതിയുമാണ് 33
കൊല്ലങ്ങൾക്കുശേഷം ഇന്നു 1935-ൽ ബാബുരാജേന്ദ്രപ്ര
സാദിനു സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ളതെന്നു തർക്കമറാ സംഗതിയാണ്.

എഫ്. എ. പരീക്ഷയിലും, ബി. എ. പരീക്ഷയിലും അദ്ദേഹം ഒന്നാമനായിട്ടതന്നെ ജയിച്ചു. 1906-ലാണ് ബി. എ. പാസ്സായതു. അതിനുശേഷം എം. എ. ക്കു ചേരുകയും 1907-ൽ അതിൽ വിജയം നേടുകയും ചെയ്തു. 1910-ൽ അദ്ദേഹം ബി. എൽ. പരീക്ഷയും പാസ്സായി. ഇതോടുകൂടി വിദ്യാർത്ഥി ജീവിതം അവസാനിപ്പിച്ചു 1911-ൽ കൽക്കത്താ ഹൈക്കോർട്ടിൽ വക്കീലായി പ്രാക്ടീസ്സ് തുടങ്ങി. വക്കീലായിരിക്കുമ്പോൾതന്നെ 1915-ൽ അദ്ദേഹം സ്വന്തമായി പഠിച്ചു എം. എൽ. പരീക്ഷക്കു ചേരുകയും അതിൽ ജയിക്കുകയുമുണ്ടായി.

II

വക്കീലിന്റെ നിലയിൽ.

വക്കീലായി ചേർന്നു അധികം കഴിയുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ അദ്ദേഹത്തിനു ഒരുവിധം നല്ല പേരും പെരുമയും

സിദ്ധിച്ചുതുടങ്ങി. അക്കാലത്തു ഇന്നത്തെപ്പോലെ വക്കീൽ മാരും ബിരുദധാരികളും ഇല്ലാതിരുന്നതിനാൽ വക്കീൽ തൊഴിലിലും മറ്റും ഏറ്റെടുത്തിട്ടുള്ള വക്കു ക്രമേണ മാന്യതയും സമ്പാദ്യവുമുണ്ടായിരുന്നു. എങ്കിലും കൽക്കത്താ ഹൈക്കോർട്ടിൽ ഒരു പുതിയ വക്കീൽ, പോരെങ്കിൽ ബങ്കാളികളുടെ ഇടയിൽ ഒരു ബീഹാറുകാരനായ വക്കീൽ, ഇത്രയും വേഗം ഒരു നല്ല സ്ഥാനം കരസ്ഥമാക്കിയതിൽ പഴയ വക്കീലന്മാക്കുപോലും അത്ഭുതവും അസൂയയുമുണ്ടാവാതിരുന്നില്ല. ബീഹാർ, ബങ്കാളിൽനിന്നു വേർതിരിച്ചു അതിന്റെ പുതിയ തലസ്ഥാനമായ പാറ്റ്നാനഗരത്തിൽ ഒരു ഹൈക്കോട്ട് സ്ഥാപിക്കുന്നതുവരെ രാജേന്ദ്രബാബു കൽക്കത്താഹൈക്കോർട്ടിൽതന്നെ പ്രാക്ടീസ്സുചെയ്തു. 1916ൽ ബീഹാർ സംസ്ഥാനത്തിനു പ്രത്യേകമായി ഒരു ഹൈക്കോടതി സ്ഥാപിച്ചപ്പോൾ രാജേന്ദ്രപ്രസാദ് തന്റെ സ്വദേശത്തുതന്നെ മടങ്ങിവന്നു അവിടെ പ്രാക്ടീസ്സു തുടങ്ങി. അവിടെ അദ്ദേഹത്തിനു പൂർവ്വാധികം പ്രശസ്തിയും സമ്പാദ്യവുമുണ്ടാവുകയാണുചെയ്തതു. ഏതു പ്രധാന കേസ്സിലും അദ്ദേഹം ഒരു ഭാഗത്തുണ്ടാവുന്നതു പതിവായിരുന്നു. ഒരു വലിയ കേസ്സസ ബന്ധിച്ചു തന്റെ കക്ഷിയുടെ അപേക്ഷപ്രകാരം 1928-ൽ പ്രിവികൌൺസിലിലേക്കുപോലും അദ്ദേഹം പോവുകയുണ്ടായിട്ടുണ്ട്.

എന്നാൽ ഒരു വക്കീലിന്റെ നിലയിൽ മാത്രം തന്റെ ബുദ്ധിശക്തിയും പ്രാപ്തിയും വിനിയോഗിക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തിനു സാധിച്ചിരുന്നില്ല. പല പൊതുക്കാര്യങ്ങളിലും അദ്ദേഹം പങ്കുകൊള്ളുകയും നേതൃത്വം വഹിക്കുക

യും ചെയ്തു. ഒരു വക്കീലിന്റെ നിലയിൽ മാത്രം പ്രവൃത്തിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ "ഹിന്തുസ്ഥാൻറവ്യൂ" ദീർഘദർശനം ചെയ്തതുപോലെ, ഒരു ഹൈക്കോട്ടുജഡ്ജി ഉദ്യോഗം ഇതിന്നു എത്രയോ മുമ്പുതന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്നു നിഷ്പ്രയാസം ലഭിക്കുമായിരുന്നു. ലക്ഷക്കണക്കിൽ ധനം സമ്പാദിക്കുവാനും പ്രയാസമുണ്ടാകയില്ല. എന്നാൽ ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദിനെപ്പോലെ ലോകപരിചയവും ബുദ്ധിശക്തിയും വിശാലഹൃദയവുമുള്ള ഒരു ഉത്തമദേശാഭിമാനിക്കു, ഇത്തരം സങ്കുചിതമായ പരിധികൾക്കുള്ളിൽ വളരുവാൻ കഴികയില്ലല്ലൊ. അതിനാൽ അദ്ദേഹം പൊതുക്കാര്യങ്ങളിൽ ധാരാളം പങ്കെടുത്തു തുടങ്ങിയതോടുകൂടി വക്കീൽ തൊഴിലിലുള്ള ശ്രദ്ധ കുറഞ്ഞുകൊണ്ടുവന്നു. 1919ലെ റൌലറാക്ടിനെപ്പറ്റിയുള്ള ഗാന്ധിജിയുടെ പ്രക്ഷോഭണത്തോടുകൂടി വക്കീൽ തൊഴിൽ ഏതാണ്ടു ഉപേക്ഷിച്ച നിലയായി.

ബീഹാറിനെ ഒരു പ്രത്യേക സംസ്ഥാനമാക്കിയശേഷം, പാറ്റ്നായിൽ ആ സംസ്ഥാനത്തിന്നു പ്രത്യേകമായി ഒരു സർവ്വകലാശാല ഏർപ്പെടുത്തുവാൻ ഇന്ത്യാഗവർമ്മെണ്ടു നിശ്ചയിച്ചു. അതിലേക്കു ഒരു ബിൽ സാമ്രാജ്യസഭയിൽ അവതരിപ്പിക്കയും ചെയ്തു. പരേതനായ സർ. സി. ശങ്കരൻനായർ അന്നു വൈസ്രോയിയുടെ കൌൺസിലിൽ വിദ്യാഭ്യാസമെമ്പറായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ബീഹാറിൽ ഒരു സർവ്വകലാശാല വേണമെന്നുള്ള അവിടുത്തെ ജനങ്ങളുടെ അഭിപ്രായത്തോടു അനുഭാവം പ്രദർശിപ്പിച്ചു. എന്നാൽ പ്രസ്തുത ബിൽ ജനങ്ങളുടെ ഇഷ്ടാനുസരണമുള്ളതായിരുന്നില്ല. സാമ്രാജ്യസഭയിൽ അവതരിപ്പിക്കപ്പെട്ട മേപ്പടി ബി

ല്ലിൽ ജനങ്ങളുടെ ഹിതപ്രകാരം പല മാറ്റങ്ങളും പിന്നീട്ട ചെയ്യുവാൻ ഗവമേന്റു നിബ്ബന്ധിതരായി. അതിനെല്ലാം പ്രധാനമായി ശ്രമിച്ചതും പത്രങ്ങൾ മുഖേനയും പൊതു യോഗങ്ങൾ മുഖേനയും മറ്റും അധികൃതന്മാരോട്ട സമരം നടത്തിയതും രാജേന്ദ്രപ്രസാദിന്റെ നേതൃത്വത്തിലായിരുന്നു. സർ. സി. ശങ്കരൻനായരവർകളെ ഒന്നിലധികം തവണ രാജേന്ദ്രപ്രസാദ് ഇക്കാര്യത്തിൽ കണ്ടു സംസാരിക്കയും പല നിർദ്ദേശങ്ങളും നൽകുകയുമുണ്ടായി. സർവ്വകലാശാല സ്ഥാപിച്ചശേഷം 1917ൽ അതിന്റെ ഭരണബോർഡിലെ ഒരംഗമായി അദ്ദേഹം നിയമിക്കപ്പെട്ടു. കലാശാലയിൽ നാട്ടുഭാഷകൾക്കു പ്രാധാന്യം നൽകുവാനും കഴിയുന്നത്ര ചുരുങ്ങിയ ചിലവിൽ വിദ്യാഭ്യാസം നൽകുവാനും അദ്ദേഹം പരിശ്രമിച്ചുവന്നു. അതു മിക്കവാറും സഫലമാവുകയും ചെയ്തു.

സഹകരണത്യാഗാരംഭത്തോടുകൂടി, ഗവമേന്റുമായി സഹകരിച്ചുകൊണ്ടുള്ള അത്തരം സ്ഥാപനങ്ങളിൽ നിന്നെല്ലാം വിട്ട ദേശീയ സർവ്വകലാശാലയുടെ സ്ഥാനത്തു "ബീഹാർ വിദ്യാപീഠം" എന്ന ഒരു വിദ്യാലയം ഏർപ്പെടുത്തി. ഗുജറാത്തു വിദ്യാപീഠംപോലെത്തന്നെ ഇതു വളരെ നല്ല നിലയിൽ നടന്നുവന്നിരുന്നു. ധാരാളം വിദ്യാർത്ഥികളും ഉണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ നിയമലംഘനകാലത്തു അതു ഗവമേന്റു പിടിച്ചടക്കുകയാണു ചെയ്തതു. എം. എ. പരീക്ഷ പാസ്സായശേഷം ഒരു കൊല്ലത്തോളം മുസാഫർപൂരിൽ അദ്ദേഹം ഒരു അദ്ധ്യാപകനായി പ്രവൃത്തി എടുക്കുകയുണ്ടായി. എന്നാൽ പിന്നീടതു ഉപേക്ഷിച്ചു

വക്കീൽ ഭാഗം പഠിക്കുവാൻ പോകയാണു ഉണ്ടായതു. അദ്ദേഹത്തെ ഐ. സി. എസ്സ്. പരീക്ഷക്കയക്കുന്നതിനു വീട്ടുകാർ ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നു. പക്ഷെ ഒടുവിൽ അതിന്നിടയാവാതെ കായ്ങ്ങാം മറ്റു വിധത്തിൽ കലാശിച്ചു.

III

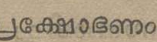
രാഷ്ട്രീയരംഗത്തിലേക്ക്.

ഇന്ത്യൻ നാഷണൽ കോൺഗ്രസ്സു സ്ഥാപിച്ചിട്ടു ഇപ്പോൾ 50 കൊല്ലമായെങ്കിലും ഇന്ത്യയിൽ ഒന്നാമതായി ഒരു രാഷ്ട്രീയപ്രക്ഷോഭമുണ്ടായതു, മുപ്പതുകൊല്ലം മുമ്പുണ്ടായ ബങ്കാളം വിഭജനത്തോടുകൂടിയാണെന്നുള്ളതു പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. കർസൺപ്രഭുവിന്റെ ബങ്കാളം വിഭജനമാണു ഭാരതീയരെ അവരുടെ അലസതയിൽനിന്നുണർത്തിയതു. 1903 ഡിസമ്പർ 3-ാംനു- വൈസറോയി ബങ്കാളം വിഭജനത്തെപ്പറ്റി പ്രഖ്യാപനംചെയ്തു. ഹിന്ദുക്കളം ഭൂരിപക്ഷമുള്ള പടിഞ്ഞാറെ ബങ്കാളിനേയും, മുഹമ്മദീയ ഭൂരിപക്ഷമുള്ള കിഴക്കെ ബങ്കാളിനെയും രണ്ടുഭാഗമാക്കി ബങ്കാളികളുടെ പൊതുവെയുള്ള ശക്തിയും, ഐക്യതയും കുറക്കണമെന്നതായിരുന്നു ഇതിന്റെ ഉദ്ദേശം. 1905 ഒക്ടോബർ 16-ാംനു- ഇതിനു ഇന്ത്യാസിക്രട്ടരിയുടെ അനുമതി ലഭിച്ചു. പക്ഷെ ജനങ്ങളം ഭിന്നിക്കുന്നതിനു പകരം പൂർവ്വാധികം യോജിക്കുകയും ഇതിനെതിരായി വമ്പിച്ച സമരം നടത്തുകയുമാണ് ഉണ്ടായതു. അവയൊന്നും ഇവിടെ വിസ്തരിക്കേണ്ടതില്ല. ബങ്കാളം വിഭജനപ്രക്ഷോഭത്തിന്റെ കേന്ദ്രസ്ഥാനം കൽക്കത്തയായിരുന്നു. അവിടെനിന്നുള്ള ശക്തി

മത്തായ പ്രക്ഷോഭണബഹളം അക്കാലത്തു ഇന്ത്യയിലെ എല്ലാ ഭാഗങ്ങളിലും പ്രതിധ്വനിച്ചു. അന്നു കൽക്കത്തയിൽ ബി. എ. പരീക്ഷക്കു പഠിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന രാജേന്ദ്രപ്രസാദ ഈ ബഹളത്തിൽ ഒരു പ്രധാനഭാഗം വഹിച്ചു പ്രവൃത്തിക്കയുണ്ടായി. അദ്ദേഹം തന്റെ നേതൃത്വത്തിലുള്ള ബീഹാർ വിദ്യാർത്ഥികളെ മുഴുവൻ അതിലേക്കു തിരിച്ചുവിടുകയും ചെയ്തു. ബങ്കാളിലെ—പ്രത്യേകിച്ചും കൽക്കത്തയിലെ—മുതിർന്ന വിദ്യാർത്ഥികളെല്ലാംതന്നെ തങ്ങളുടെ പുസ്തകങ്ങൾ കെട്ടിവെച്ചു ഈ പ്രക്ഷോഭണത്തിൽ പങ്കുകൊണ്ടു. രാജേന്ദ്രപ്രസാദ് ഒന്നാമതായി രാഷ്ട്രീയ പ്രക്ഷോഭണങ്ങളിൽ പങ്കെടുത്തതു അന്നായിരുന്നു. ഇന്ത്യയിലെ രാഷ്ട്രീയ നേതാക്കന്മാരിൽ മിക്കവരും ബങ്കാഠം വിഭജനത്തോടുകൂടി രാഷ്ട്രീയ രംഗങ്ങളിലേക്കിറങ്ങിട്ടുള്ളവരണ്. രാജേന്ദ്രപ്രസാദ് ഈ ബഹളത്തിൽ പങ്കുകൊണ്ടു പ്രവൃത്തിക്കുന്ന കാലത്തായിരുന്നു, അദ്ദേഹത്തിന്റെ അച്ഛൻ മഹാദേവസഹായർ പരലോകം പ്രാപിച്ചതു. അന്നു രാജേന്ദ്രനു 22 വയസ്സു പ്രായമാണു. പിതാവിന്റെ മരണശേഷം ജ്യേഷ്ഠസഹോദരനായ മഹേന്ദ്രപ്രസാദ് രാജേന്ദ്രന്റെ പഠിപ്പിനും മറ്റും മേൽനോട്ടം വഹിച്ചുവന്നു.

അച്ഛന്റെ മരണത്തിൽ രാജേന്ദ്രനു അളവറ്റ മനോവ്യഥയുണ്ടായെങ്കിലും അദ്ദേഹം തന്റെ പ്രക്ഷോഭണത്തിൽനിന്നു വിരമിച്ചില്ല. തങ്ങളുടെ രാഷ്ട്രീയബഹളത്തിനു ബീഹാർ വിദ്യാർത്ഥികളുടെയും പ്രത്യേകിച്ചു രാജേന്ദ്രന്റെയും സഹകരണം വലിയ സഹായവും ബലവുമാണെന്നു

ബങ്കാളികളും മനസ്സിലാക്കി. അങ്ങിനെ കൽക്കത്തയിൽ വെച്ചു ബീഹാർ വിദ്യാർത്ഥികളുടെ ഒരു സമ്മേളനം വിളിച്ചുകൂട്ടുകയും അതിൽ രാജേന്ദ്രൻ നേതൃത്വം വഹിച്ചു പ്രസംഗിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇക്കാലത്തു ബങ്കാളികൾ രാജേന്ദ്രനെ ബഹുമാനിക്കുവാനും ആദരിക്കുവാനും തുടങ്ങിയിരുന്നു. വിദ്യാർത്ഥിദശയിൽ തന്നെ വിദ്യാർത്ഥിസമാജങ്ങൾ വിളിച്ചുകൂട്ടി അതിൽ പ്രസംഗിക്കുവാനും വാദപ്രതിവാദങ്ങൾ നടത്തുവാനും അദ്ദേഹത്തിന്നു വളരെ ഉത്സാഹമാണ്. ഈ സ്വഭാവം രാഷ്ട്രീയരംഗത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്നു ഒരു പ്രധാന സ്ഥാനം നേടുന്നതിന്നു സഹായമായിത്തീർന്നു. ബങ്കാൾ വിഭജനപ്രക്ഷോഭണം വിജയത്തിൽ കലാശിച്ചതും, ഗവർമ്മേണ്ടു പിന്നീടു ബങ്കാൾ വിഭജനത്തെ റദ്ദു ചെയ്തതും, വായനക്കാർ ഓർക്കുന്നുണ്ടായിരിക്കാം. അങ്ങിനെ കർസൺ പ്രഭുവിന്റെ ഉദ്ദേശം വിഫലമായെങ്കിലും അതിൽനിന്നുണ്ടായ ഉണർവു ഇന്ത്യയിൽ ഒരിക്കലും വിഫലമായിട്ടില്ലെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

IV

ത്യാഗസന്നദ്ധത.

പരേതനായ ശ്രീമാൻ ഗോപാലകൃഷ്ണഗോഖലെ 1910-ൽ തന്റെ ഭാരതസേവാസംഘത്തിലേക്കു അംഗങ്ങളായി, വിശാലഹൃദയന്മാരും, പൊതുക്കാര്യപ്രസക്തന്മാരും, അഭ്യസ്തവിദ്യരുമായ ഏതാനും യുവാക്കന്മാരെ ഇന്ത്യയിലെ ഓരോഭാഗങ്ങളിൽനിന്നും ചേർക്കണമെന്നു തീർച്ചയാക്കുകയും,

ബീഹാറിൽ നിന്ന രണ്ടുപേരെ തിരഞ്ഞെടുക്കുകയും ചെയ്തു. അതിൽ ഒന്ന രാജേന്ദ്രനായിരുന്ന. വ്യവസ്ഥാപിതമായ നിലയിൽ കഠിനമായ നിയന്ത്രണങ്ങൾക്ക വിധേയരായി പരിചയിച്ചിട്ടുള്ളവർക്ക മാത്രമെ, രാഷ്ട്രീയവും സാമുദായികവുമായ കാര്യങ്ങളിൽ ഫലപ്രദമായി എന്തെങ്കിലും ചെയ്യാൻ സാധിക്കയുള്ളുവെന്നായിരുന്ന മഹാനായ ഗോഖലെയുടെ സിദ്ധാന്തം. ഭാരത സേവാസംഘത്തിൽ ചേരുന്നതിനുള്ള ഏഴ പ്രധാന പ്രതിജ്ഞകളിൽ സർവ്വപ്രധാനമായതു, ജാതി മത സ്ത്രീ പുരുഷഭേദം കൂടാതെ എല്ലാ ഇന്ത്യക്കാരോടും, സഹോദരഭാവേന വർത്തിക്കണമെന്നുള്ളതാകുന്ന. സ്വന്തമായി സ്വത്തുക്കൾ സമ്പാദിച്ചു കൂട്ടരുതെന്നും സ്വകാര്യ വൈരങ്ങളിലും വ്യവഹാരങ്ങളിലും തലയിടരുതെന്നും മറ്റുമുള്ള സംഗതികളും സംഘത്തിന്റെ പ്രതിജ്ഞകളിൽപ്പെട്ടവയാണ്. ഇതെല്ലാം അനുസരിക്കുവാൻ ഒരുക്കമുള്ളവരെ മാത്രമെ അദ്ദേഹം സ്വീകരിച്ചിരുന്നുള്ളു. ഇത്ര മഹത്തായ ആദർശത്തോടും ഉദ്ദേശത്തോടും കൂടി തുടങ്ങിയ ഈ പ്രസ്ഥാനത്തേയും അന്ന എതിർക്കുവാനാളുണ്ടായിരുന്ന. ബങ്കാളിലെ "വന്ദേമാതരം" എന്ന പത്രം ഗോഖലെയുടെ ഇത്തരം പരിശ്രമങ്ങൾ വെറും വിഭീഷണതന്ത്രങ്ങളാണെന്നും അദ്ദേഹം രാജ്യദ്രോഹിയാണെന്നും ആക്ഷേപിക്കയുണ്ടായി.

അക്കാലത്തു രാജേന്ദ്രപ്രസാദിന്റെ രക്ഷാകർത്തൃത്വം വഹിച്ചിരുന്ന മഹേന്ദ്രപ്രസാദിന്ന രാജേന്ദ്രനെ ഇതിലേക്കയക്കുവാൻ തീരെ മനസ്സുണ്ടായിരുന്നില്ല. രാജേന്ദ്രൻ കുടുംബഭാരം വഹിച്ച് ഒരു "നല്ലനിലയിൽ" വന്നുകാണ

ണമെന്നായിരുന്ന ആ ശുദ്ധഹൃദയന്റെ ആഗ്രഹം. അതിനാൽ അദ്ദേഹം രാജേന്ദ്രനെ ഈ സംഘത്തിൽ ചേരുവാനനുവദിച്ചില്ല. രാജേന്ദ്രനു ഗോഖലെയുടെ ഉദ്ദേശങ്ങളോടു അളവറ്റ വിശ്വാസവും തൃപ്തിയും ഉണ്ടായിരുന്നു. പക്ഷെ ജോഷ്യുന്റെ അഭിമതം തെറ്റിനടക്കുവാൻ രാജേന്ദ്രനു മനസ്സുവന്നില്ല. ഇന്നത്തെ യുവാക്കന്മാരിൽ പലരും ഇതു കേൾക്കുമ്പോൾ നെറ്റി ചുളിക്കുമായിരിക്കാം. എന്നാൽ രാജേന്ദ്രപ്രസാദ് എപ്പോഴും അച്ചടക്കത്തിലും അനുസരണത്തിലും അതിരുകടന്നു വിശ്വസിക്കുന്ന ഒരാളാണ്. "ഞാൻ ഒരു വെറും ഭടനാകുന്നു. കല്പിക്കുകയല്ല, കല്പനയെ നിശ്ശബ്ദമായി അനുസരിക്കുക മാത്രമാണ് എന്റെ ചുമതല" എന്നു ഒരു തികഞ്ഞ രാഷ്ട്രീയനേതാവായ അദ്ദേഹം ഇക്കാലത്തുപോലും പറയാറുണ്ടല്ലൊ.

"ഭാരത സേവാസംഘത്തിൽ" ചേരണമെന്നുള്ള തന്റെ ആഗ്രഹം ജ്യേഷ്ഠനോടു നേരിട്ടുപറയാൻ ധൈര്യമില്ലാതെ, അദ്ദേഹം ഒടുവിൽ ഒരു കത്തെഴുതി ജ്യേഷ്ഠന്റെ കയ്യിൽകൊടുത്തു. തനിക്കു കാര്യങ്ങൾ നേരിട്ടുപറയാൻ ധൈര്യമില്ലാത്തതിനാലാണ് ഇങ്ങിനെ ഒരു കത്തെഴുതി തന്റെ വിനീതമായ അഭിപ്രായങ്ങളെ അറിയിക്കുന്നതെന്നും, താൻ ഗോപാലകൃഷ്ണഗോഖലെയുമായി കണ്ടു സംസാരിച്ചതിലും ദീർഘമായി ആലോചിച്ചതിലും തനിക്കു ആ സംഘത്തിൽ ചേരുവാൻ അത്യധികം ആഗ്രഹമുണ്ടെന്നും ആ കത്തിൽ എഴുതിയിരുന്നു: അതിലെ പ്രധാന ഭാഗങ്ങളുടെ സാരമാണ് താഴെ ചേർക്കുന്നതു:—

"നമ്മുടെ ഭാവിയിലെ അഭിവൃദ്ധിക്കു കുടുംബം എന്നെ പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നുണ്ടെന്നു എനിക്കറിയാം. ആ നിലക്ക്, എന്റെ ഈ അഭിപ്രായം കാണുമ്പോൾ താങ്കൾ തന്നെത്താൻ അന്ധാളിക്കുന്നതിന്നിടയുണ്ട്. എന്നു തന്നെയല്ല കുടുംബത്തിന്റെ കാര്യം എനിക്കില്ല എന്ന നിലയിൽ ഞാൻ പ്രവൃത്തിക്കുന്നപക്ഷം നമ്മുടെ കുടുംബം അധഃപ്പതിക്കുമെന്നും ഞാൻ മനസ്സിലാക്കുന്നു. എന്നാൽ കുടുംബത്തോടുള്ള എന്റെ മമതലയേക്കാൾ മഹത്തായ ഒരു ഉൽബോധനം എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്നുണ്ടെന്നു വിനയപൂർവ്വം താങ്കളെ അറിയിച്ചുകൊള്ളുന്നു. * * * * അതിനാൽ നാം തമ്മിലുള്ള ആത്മാർത്ഥമായ സ്നേഹത്തെ ആസ്പദമാക്കി എന്നെ കുടുംബഭാരത്തിൽ നിന്നു മോചിപ്പിച്ചു 30. കോടി ജനങ്ങളോടേയും കാര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന സേവനങ്ങൾ അനുഷ്ഠിക്കുന്നതിനു സദയം അനുവദിക്കണമെന്നപേക്ഷിക്കുന്നു. ..... എനിക്കു ലോകത്തിൽ ഒരൊറ്റ ആഗ്രഹം മാത്രമെയുള്ളു. അതു രാജ്യത്തിനും സാധുജനങ്ങൾക്കുംവേണ്ടി എന്തെങ്കിലും പ്രവൃത്തിക്കാൻ സാധിക്കണമെന്നുള്ളതു മാത്രമാണ. പണവും പദവിയും എനിക്കു കുറെ സമ്പാദിക്കുവാൻ സാധിക്കുമായിരിക്കാം. എന്നാൽ അതെത്ര തുച്ഛം? പണം കുന്നുപോലെ സമ്പാദിച്ചു കൂട്ടിയിരുന്നവർ എത്രയോ ചത്തു മണ്ണടിഞ്ഞു. ലോകം അവരെ അറിയുകയൊ അനുസ്മരിക്കയൊ ചെയ്യുന്നില്ല. ലോകത്തിന്റെ കൃതജ്ഞതക്കും ബഹുമാനത്തിനും പാത്രീഭവിച്ചിട്ടുള്ളവർ മുഴുവൻ ദാരിദ്ര്യത്തെ ഭയപ്പെടാതെ ലോകസേവനം ചെയ്തു ജീവിച്ചവരാണ. സു

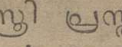
ഖദ്ദേഖേങ്ങൾം മനോവ്യാപാരമാത്രങ്ങളാകുന്നു. രണ്ടോ നാലൊ കാശു കിട്ടിയാൽ ഒരു ദരിദ്ര'ൻ ലക്ഷാധിപതിയേക്കാളും സന്തോഷിക്കുന്നതു നാം കാണുന്നുണ്ട്. നേരെമറിച്ചു ആയിരക്കണക്കിലും ലക്ഷക്കണക്കിലും സമ്പാദിച്ചുകൂട്ടിയവരിൽ പലരുടേയും പരിതാപകരമായ ജീവിതദുഃഖവും നമുക്കനുഭവപ്പെട്ടുന്നുണ്ടല്ലൊ. രാജ്യസേവനത്തിലിറങ്ങുന്നപക്ഷം അന്യന്മാക്ക് ഉപകാരംചെയ്യുവാനും അതിൽനിന്നുള്ള സുഖമനുഭവിക്കുവാനും സ്വയംകീർത്തിനേടുവാനും നമുക്കു സാധിക്കുന്നു. കുടിലിലും കൊട്ടാരത്തിലും ഗോഖലയെപ്പോലെ പേരു കേട്ടവർ ഇന്നു ആരെങ്കിലുമുണ്ടോ? ആ ഗോഖലെ ഒരു പരമ ദരിദ്ര'നല്ലെ? അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്ഥിതിയേക്കാൾ നമ്മുടെ കുടുംബധനസ്ഥിതി താഴ്ന്നതല്ലല്ലൊ. ലക്ഷക്കണക്കിലുള്ള കുടുംബങ്ങൾം മാസം 3-ം 4-ം ഉറുപ്പികകൊണ്ടു ജീവിതം കഴിക്കുമ്പോൾം നൂറുക്കണക്കിൽ വരവുള്ള നമ്മുടെ കുടുംബത്തിന്നു ഇന്നത്തെ നിലയിൽത്തന്നെ സുഖജീവിതം സാദ്ധ്യമായിരിക്കുമെന്നു ഞാൻ കരുതുന്നു."

രാജേന്ദ്രന്റെ ഈ കത്തു വായിക്കുമ്പോഴക്കും മഹേന്ദ്രപ്രസാദിന്റെ ഹൃദയം തകർന്നു. കണ്ണിൽനിന്നു ധാരയായി അശ്രുപ്രവാഹമുണ്ടായി. അദ്ദേഹം പൊട്ടിക്കരയുകതന്നെ ചെയ്തു. പിതാവു മരിച്ചുപോയി. മാതാവാണെങ്കിൽ പ്രായാധിക്യമായി ദീനശയ്യയിൽ കിടക്കുന്നു. കുടുംബത്തിന്റെ സ്ഥിതി വലിയതാണെങ്കിലും വരവു ഗണ്യമായവിധം കുറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഒരു സഹോദരനെ പഠിപ്പിച്ചു ബിരുദ്ധാരിയാക്കി. അയാളെയാണ് കുടുംബവും താനും ഉറ്റു

നോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതു. ഈ അവസാനഘട്ടത്തിൽ അയാൾം കുടുംബത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചുപോവാൻഭാവിക്കുന്നു. ഇതെല്ലാംകൂടി ആലോചിച്ചപ്പോൾം മഹേന്ദ്രപ്രസാദ കരഞ്ഞുപോയതിൽ യാതൊരാശ്ചര്യവുമില്ലല്ലൊ. ഏതായാലും ആ കണ്ണുനീർ വെറുതെയായില്ല. രാജേന്ദ്രനു, തന്റെ ജേഷ്ഠന്റെ മുഖഭാവവും വ്യസനവും കണ്ടപ്പോൾം കണ്ണിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞുപോയി. ഉടനെതന്നേ അദ്ദേഹം, "ജ്യേഷ്ഠന്റെ അനുമതി കൂടാതെ താൻ യാതൊന്നും പ്രവൃത്തിക്കയില്ലെന്നും ഒരിക്കലും ജ്യേഷ്ഠൻ ദുഃഖിക്കരുതെന്നും ഭാരതസേവാസംഘത്തെപ്പറ്റി തന്റെ ആത്മാർത്ഥമായ ആഗ്രഹം തുറന്നു പറഞ്ഞതല്ലാതെ, താൻ പോവാൻ തീച്ചപ്പെടുത്തിയതായി കരുതരുതെന്നും" പ്രസ്താവിച്ചു കൊണ്ടു രണ്ടാമതൊരു കത്തെഴുതി സഹോദരനു കൊടുത്തു. അതോടുകൂടെ കുടുംബത്തിലെല്ലാവർക്കും സമാധാനമായി. രാജേന്ദ്രന്റെ വിവേകബോധത്തിലും ആത്മാർത്ഥതയിലും അവർക്കു തികച്ചും വിശ്വാസമുണ്ടായിരുന്നു. ഭാരതസേവാസംഘത്തിൽ ചേരേണ്ടതിനെപ്പറ്റിയുള്ള ചിന്ത അങ്ങിനെ കൈവിടുകയും ചെയ്തു. മാതൃഭൂമിയുടെ പേരും പറഞ്ഞു സ്വന്തം മാതാപിതാക്കന്മാരെ അവരുടെ പ്രായാധിക്യകാലത്തു തീരെ നിസ്സഹായരായി തള്ളി "സ്വാതന്ത്ര്യം നടിക്കുന്ന" ചെറുപ്പക്കാർ ഇക്കാലത്തു സുലഭമാണു്. ഇത്തരക്കാർക്കു, മാതൃഭൂമിയുടെ നേതൃത്വം വഹിച്ചു പരിലസിക്കുന്ന രാജേന്ദ്രന്റെ അനുസരണശീലവും ഗുരുജനഭക്തിയും പ്രത്യേകിച്ചും ഒരു വലിയ പാഠമായിരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. സ്വന്തം മാതാപിതാക്കന്മാരെ ശുശ്രൂഷിക്കാത്ത

വൻ ലോകശ്രുശ്രൂഷക്കു പുറപ്പെട്ടതിനു വലിയ അത്ഥ
മൊന്നുമില്ല.

ഇരിപത്തഞ്ചു കൊല്ലം മുമ്പു നടന്ന ഈ സംഭവവും, അന്നുതന്നെ രാജ്യത്തേയും സാധുജനങ്ങളേയും ശുശ്രൂഷിക്കുന്നതിനു അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്ന അത്യാഗ്രഹവും നോക്കുമ്പോൾ, കഥാപുരുഷന്റെ നൈസർഗ്ഗികഗുണഗണങ്ങളെപ്പറ്റിയും വിശാലഹൃദയത്തെപ്പറ്റിയും, ശ്രീമാൻ ഗോഖലയുടെ മരണത്തിനുശേഷം ഭാരതസേവാ സംഘത്തിന്റെ നേതൃത്വം വഹിച്ചു പ്രശസ്തനായിത്തീർന്നിട്ടുള്ള, ബഹുമാനപ്പെട്ട ശ്രീനിവാസശാസ്ത്രി പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ള സംഗതികൾ ഏറ്റവും യഥാർത്ഥമാണെന്നു ആക്ഷേപിക്കുവാൻ പ്രയാസപ്പെടുന്നതാണെല്ലോ. ആ, ഉൽകൃഷ്ടഗുണങ്ങൾ തന്നേയാണ അദ്ദേഹത്തെ ഇന്നു ഭാരതീയരുടെ ആരാധനാപാത്രമാക്കിയതു.

V

ഗാന്ധിജിയുമായി പരിചയം.

ഇന്ത്യയിലെ മറ്റു പല നേതാക്കന്മാരെപ്പോലെതന്നെ, മഹാത്മാഗാന്ധിയുമായുള്ള പരിചയം ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദിന്റെ ജീവിതത്തിലെ ഏറ്റവും പ്രധാനമായ ഒരു സംഭവമാണ്. "ഗാന്ധിജിയുമായി അല്പ നേരമെങ്കിലും പരിചയിക്കുവാനിടവന്ന ഒരാളുടെ സ്വഭാവത്തിനു പരിശുദ്ധമായ ഒരു മാറ്റം വരാതെ നിവൃത്തിയില്ല" എന്നാണ് ബഹു: ശ്രീനിവാസശാസ്ത്രി പ്രസ്താവിച്ചിട്ടു

ള്ളതു. ഒരു സാധാരണക്കാരന്റെ സ്ഥിതി ഇതാണെങ്കിൽ സ്വതവെ തന്നെ ത്യാഗിയും, വിശാലഹൃദയനും, നിഷ്കളങ്കനുമായ ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദിനു, ആ മഹാപുരുഷനോടുള്ള എറവും അടുത്ത പരിചയവും അന്തേവാസിത്വവും നിമിത്തം വന്നിട്ടുള്ള മാറ്റങ്ങൾ ഏതു വിധത്തിലായിരിക്കുമെന്നു ഊഹിക്കുന്നതായിരിക്കും നല്ലതു. ഗാന്ധിജി തെക്കെ ആഫ്രിക്കയിൽ നിന്നു മടങ്ങിവന്ന ശേഷം, കൈറ, ചമ്പ്രാൻ, അഹമ്മദ് ബാദ് എന്നീ മൂന്നു സ്ഥലങ്ങളിലാണു തന്റെ ദൃഷ്ടി ആദ്യമായി പതിപ്പിക്കേണ്ടിവന്നതു. അതിൽ ബീഹാർ സംസ്ഥാനത്തിലെ ചമ്പ്രാൻ ജില്ലയിലെ സംഭവമാണു രാജേന്ദ്രപ്രസാദിനേയും ഗാന്ധിജിയേയും തമ്മിൽ പരിചയിപ്പിക്കുന്നതിനും, പിന്നീടു രാജേന്ദ്രപ്രസാദിനെ ഗാന്ധിജിയുടെ അത്യുത്തമനായ ഒരനുയായിയാക്കുന്നതിനും ഇടയാക്കിയതു.

ചമ്പ്രാൻജില്ലയിലെ ഭൂമി മിക്കവാറും, നീലകൃഷിക്കാരായ യൂറോപ്യന്മാർക്കു കുത്തകക്കു കൊടുത്തിരിക്കുകയായിരുന്നു. അവർ തങ്ങളുടെകീഴിൽ സാധുക്കളായ നാട്ടുകാർക്കു കൃഷിചെയ്യാൻ കൊടുക്കുന്നതായിരുന്നു പതിവു. എന്നാൽ ഒരേക്ര നിലത്തിൽ 6-ൽ ഒരുഭാഗത്തു മുഴുവൻ "അവുരി" എന്ന ചെടികൃഷി ചെയ്യണമെന്നു നിശ്ചയിച്ചിരുന്നു. അവിടെ യൂറോപ്യന്മാരുടെവകയായി നീലച്ചായം ഉണ്ടാക്കി വ്യാപാരം നടത്തുന്ന പല തൊഴിൽശാലകളും അക്കാലത്തു ധാരാളം സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. അതിലെക്കു ഉപയോഗപ്പെടുത്താനാണു അവുരികൃഷിചെയ്യണമെന്നു നിബ്ബന്ധിച്ചിരുന്നതു. ഏതായാലും ഇതുനിമിത്തം സാധുകൃഷിക്കാർക്കു വളരെ

കഷ്ടനഷ്ടങ്ങളും സഹിക്കേണ്ടിവന്നു. നിലത്തിന്റെ നികുതിക്കും പാട്ടത്തിനും യാതൊരു കുറവുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഈ അവുരി കൃഷിചെയ്യണമെന്നുള്ള നിബ്ബന്ധംനിമിത്തം കൃഷിയുടെ വരുമാനമാണെങ്കിൽ വളരെ കുറവുമായിരുന്നു. തോട്ടക്കാരുടെ സ്വാധീനശക്തികാരണത്താൽ സാധു കൃഷിക്കാരുടെ ആക്ഷേപങ്ങളെല്ലാം വിലയില്ലാതെ പോവുകയാണു ഉണ്ടായതു. ഇങ്ങിനെ കൃഷിക്കാരെല്ലാം വളരെ കഷ്ടപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ 1916-ൽ ലക്നോവിൽ അംബികാചരണമുസുംദാരുടെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽകൂടിയ കോൺഗ്രസ്സുസമ്മേളനത്തിൽ ഇതിനെ ആക്ഷേപിച്ചുകൊണ്ടു ഒരു പ്രമേയം പാസ്സാക്കുകയും കൃഷിക്കാരുടെ സങ്കടങ്ങളെപ്പറ്റി അന്വേഷിക്കുവാൻ ഗാന്ധിജി ചമ്പ്രാനിലേക്കു പുറപ്പെടുകയും ചെയ്തു. മി. രാജകുമാരശുക്ലയെന്ന ഒരാളും ഗാന്ധിജിയുടെകൂടെ ഉണ്ടായിരുന്നു. ഗാന്ധിജി രാജേന്ദ്രപ്രസാദുമായി പരിചയപ്പെട്ടതു ഈ യാത്രയിലാകുന്നു. അതു പ്രത്യേകം രസകരമാണു. ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദ്തന്നെ അതിനെപ്പറ്റി ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു :—

"ഞാൻ വീട്ടിലില്ലാതിരുന്ന ഒരവസരത്തിലാണു അദ്ദേഹം അവിടെ വന്നതു. വക്കീലിനെ കാണാൻ പറുന്ന ഒരു സാധാരണ കക്ഷിയോടു പെരുമാറുന്നവിധത്തിലായിരുന്നു, എന്റെ ഭൃത്യൻ അദ്ദേഹത്തോടു പെരുമാറിയതു. ഞാൻ മടങ്ങിവന്ന ഉടനെ കാര്യം മനസ്സിലാക്കുകയും അദ്ദേഹത്തെ ചെന്നുകണ്ടു വിനയപൂർവ്വം മാപ്പുചോദിക്കുകയും ചെയ്തു." ഗാന്ധിജിയും അദ്ദേഹവുമായി ആദ്യം പരിചയപ്പെട്ടതു മേൽപ്രകാരമായിരുന്നു. കിണറ്റിൽനിന്നു കുറ

ച്ചു വെള്ളം കോരി എടുക്കാനാം, ഒരു നല്ല കസാലയിൽ ഇരിക്കുവാനുംക്രൂടി ഭൃത്യൻ അദ്ദേഹത്തെ സമ്മതിച്ചില്ലത്രെ. ഇതും തനിക്കൊരു പാഠമാണെന്നായിരുന്നു മഹാത്മജി പ്രസ്താവിച്ചതു.

ഏതായാലും പിന്നീടു ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദ് ചമ്പ്രാനിൽ ഗാന്ധിജിയോടൊന്നിച്ചുതന്നെ പ്രവൃത്തി എടുത്തുവന്നു. ഗാന്ധിജിയുടെ അന്വേഷണവും കൃഷിക്കാരോടുള്ള അനുഭാവപ്രകടനങ്ങളും വെള്ളക്കാക്കു തീരെ പിടിച്ചില്ല. അവർ അധികൃതന്മാക്കും മറ്റും കമ്പികൊടുക്കുകയും ഇവരുടെ പ്രവൃത്തികൾക്കെതിരായി കഴിയുന്നത്ര സ്വാധീനശക്തികളെല്ലാം പ്രയോഗിക്കയുണ്ടായി. ഗാന്ധിജിയെയും രാജേന്ദ്രപ്രസാദിനേയും ചമ്പ്രാൻ ജില്ലയിൽനിന്നു പുറത്താക്കാഞ്ഞാൽ തങ്ങൾക്കു സമാധാനജീവിതം സാദ്ധ്യമല്ലെന്നു കൽക്കത്താ യൂറോപ്യൻ അസോസിയേഷൻ മുഖേന ഗവർമ്മേണ്ടിലേക്കു അവർ റിപ്പോർട്ടു ചെയ്തു. തൽക്കാലം അതനുസരിച്ചു ഗവർമ്മേണ്ടു നടവടികൾ തുടങ്ങി. തൽഫലമായി ഗാന്ധിജി അറസ്റ്റ് ചെയ്യപ്പെട്ടു. പിന്നീടു ഗവർമ്മേണ്ടിനു പൊതുജനങ്ങളുടെ വാദത്തിന്റെ ന്യായതയും, കൃഷിക്കാരുടെ കഠിനമായ സങ്കടങ്ങളും മനസ്സിലാവുകയും ഗാന്ധിജിയെ വെറുതെ വിട്ടയക്കുകയും ചെയ്തു. ഗാന്ധിജിയെ അറസ്റ്റ് ചെയ്ത ഉടനെ പ്രക്ഷോഭണത്തിന്റെ നേതൃത്വം ഏറ്റെടുക്കാനും ഒരു സത്യാഗ്രഹംതന്നെ വേണ്ടിവന്നാൽ ആരംഭിക്കുവാനും രാജേന്ദ്രപ്രസാദ് തയ്യാറായി. അപ്പോഴേക്കും ഗവർമ്മേണ്ടിനു കാര്യങ്ങളുടെ ഗൌരവസ്ഥിതിതികച്ചും മനസ്സിലായിരുന്നു. അതിനാൽ ഗാന്ധിജിയും

പ്പെടെ ഏതാനും പേരടങ്ങിയ ഒരു കമ്മറിയെ ഗവമേ
ണ്ടു നിശ്ചയിച്ചു. ആ കമ്മിറിക്കാരുടെ റിപ്പോർട്ടിനെ
ഏതാണ്ടനുസരിച്ചു 1918-ൽ ഒരു നിയമം അവിടെ
നടപ്പിൽവരുത്തുകയും അതുകൊണ്ടു കൃഷിക്കാരുടെ ബുദ്ധി
മുട്ടുകൾ കുറെ ഭേദപ്പെട്ടുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ടു. ഗാന്ധിജിയുടെ
ചമ്പ്രാൻ സന്ദർശനം മുതൽ മേൽപറഞ്ഞ നിയമനിർമ്മാ
ണം ഉണ്ടാകുന്നതുവരെ ഇക്കായ്ത്തിൽ ബാബുരാജേന്ദ്രപ്ര
സാദും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്നേഹിതനായ വ്രജകൃഷ്ണബാബു
വും ഗാന്ധിജിയുടെ ആജ്ഞാനുവർത്തികളായി അദ്ദേഹത്തി
ന്റെ ഒന്നിച്ചുണ്ടായിരുന്നു. തന്റെ ചമ്പ്രാൻ പ്രക്ഷോ
ഭണം വിജയകരമായതിന്നു മേൽപറഞ്ഞ രണ്ടു പേരുടേയും
അതിർകവിഞ്ഞ ഉത്സാഹമാണു പ്രധാനകാരണമെന്നു
ഗാന്ധിജി അദ്ദേഹത്തിന്റെ "സത്യാന്വേഷണപരീക്ഷ
കം" എന്ന സ്വജീവിതഗ്രന്ഥത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു

ഈ പ്രക്ഷോഭണത്തിന്നു ശേഷം ചമ്പ്രാനിലെ കൃഷി
ക്കാർക്കു ഒരിക്കലും ഇത്തരം മർദ്ദനങ്ങൾ അനുഭവിക്കേണ്ടി
വന്നിട്ടില്ല. ഇപ്പോൾ യൂറോപ്യന്മാരുടെ മൻപറഞ്ഞ
ഏർപ്പാടുകൾ പലതും നാട്ടുകാർക്കു കൈമാറ്റം ചെയ്യപ്പെ
ടുകയും അവരിൽ കൃഷിചെയ്യണമെന്നുള്ള നിർബ്ബന്ധം
തീരെ വേണ്ടെന്നുവെക്കുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. 1928-ൽ
ഗവമേണ്ടിന്റെ ഭരണപരിഷ്കാരറിപ്പോർട്ടിൽ സർ. സി.
ശങ്കരൻനായർ എഴുതിയിരുന്ന ഭിന്നാഭിപ്രായക്കുറിപ്പിൽ,
ഈ സത്യാഗ്രഹത്തിന്റെ വിജയത്തെ വളരെ പ്രശംസിച്ചി
ട്ടുണ്ട്. ചമ്പ്രാനിലെ മേൽപറഞ്ഞ സംഭവങ്ങൾക്കുശേഷം
ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദിന്റെ ജീവിതത്തിൽ ഒരു വമ്പിച്ച

പരിവർത്തനം വന്നു. പല പുതിയ തത്വങ്ങളും പുണ്യശ്ലോകനായ ഗാന്ധിജിയിൽനിന്നു അദ്ദേഹം പഠിച്ചു. അക്കാലത്തെ ചില സംഭവങ്ങൾ ഇവിടെ ശ്രദ്ധേയമാകുന്നു.

ചമ്പ്രാനിൽ ഗാന്ധിജിയെ അറസ്റ്റുചെയ്യുവെന്നു കേട്ടപ്പോൾ മി. സി. എഫ്. ആൻഡ്രൂസ് അവിടേക്കു വരികയും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ പേരിൽ കേസ്സെടുക്കുന്നില്ലെന്നു തീർച്ചയായപ്പോൾ ഫിജിയിലേക്കുമടങ്ങിപ്പോകുവാൻ ആൻഡ്രൂസ്സ് പുറപ്പെടുകയും ചെയ്തു. ചമ്പ്രാനിൽ യൂറോപ്യൻ തോട്ടക്കാരോടു സമരം നടത്തുന്നതിനു തക്ക യൂറോപ്യനായ ആൻഡ്രൂസിന്റെ സഹകരണം ഏറ്റവും ആവശ്യമാണെന്നു തോന്നുകയാൽ രാജേന്ദ്രപ്രസാദും മറ്റും അദ്ദേഹത്തോടു പോകരുതെന്നപേക്ഷിച്ചു. ഒടുവിൽ ഇതു ഗാന്ധിജിയുടെ തീരുമാനത്തിന്നെത്തി. ഗാന്ധിജിയാകട്ടെ രാജേന്ദ്രപ്രസാദിന്റെ അഭിപ്രായത്തിന്നെതിരായിരുന്നു. "യൂറോപ്യൻ തോട്ടക്കാരോടു സമരം നടത്തുന്നതിനു ഒരു യൂറോപ്യനായ ആൻഡ്രൂസ് നമ്മുടെ ഭാഗത്തുണ്ടായിരിക്കുന്നതു നല്ലതാണെന്നു നിങ്ങൾ കരുതുന്നു. എന്നാൽ അങ്ങിനെയുള്ള കൃത്രിമബലവും ശക്തിയും നമുക്കു ഇണങ്ങുന്നതല്ല. അതു നമ്മുടെ ഹൃദയദൗർബ്ബല്യത്തെയാണ് കാണിക്കുന്നതു. അതിനാൽ അദ്ദേഹം ഉടനെ ഇവിടെനിന്നു പോകുന്നതാണ് നല്ലതു. അപ്പോൾ മാത്രമെ നിങ്ങൾക്കു ശരിയായ ധൈര്യവും ദൃഢതയും ത്യാഗശക്തിയും ഉണ്ടാവുകയുള്ളൂ" എന്നായിരുന്നു ഗാന്ധിജി പ്രസ്താവിച്ചതു. ഒടുവിൽ യാത്രയുടെ കാര്യം ആൻഡ്രൂസിന്റെ ഇഷ്ടപ്രകാരം തീർച്ചയാക്കാൻ വിട്ടുകൊടുക്കുകയും അദ്ദേഹം പോവുകയു

മാണ് ഉണ്ടായതു. ഈ സംഭവം രാജേന്ദ്രപ്രസാദിന്നു ഒരു നല്ല പാഠമായിരുന്നു. ആത്മശക്തിയും സ്വാശ്രയശീലവുമാണ് മറ്റുള്ള ഏതു യോഗ്യന്റെ സഹായത്തേക്കാളും വലിയതെന്നു അദ്ദേഹത്തിന്നു ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടു. ഒരു നേതാവിന്നു വേണ്ടുന്ന പ്രധാനഗുണങ്ങളാണു അതു രണ്ടുമെന്നുള്ളതിന്നു സംശയമില്ലല്ലൊ.

പൊതുജനസേവനത്തിന്നുള്ള ഒരു വമ്പിച്ച പരിശീലനമാണു്, ഗാന്ധിജിയുടെകീഴിൽ ചമ്പ്രാനിൽ രാജേന്ദ്രനു സിദ്ധിച്ചതു. പാറനാനഗരത്തിൽ വളരെ ആഡംബരസമൃദ്ധിയിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന രാജേന്ദ്രപ്രസാദും സ്നേഹിതന്മാരും ഒരു നാട്ടുപുറമായ ചമ്പ്രാനിൽ ചെല്ലുമ്പോൾ ധാരാളം ഭൃത്യന്മാരേയും സുഖസൌകര്യങ്ങൾക്കുള്ള ഏർപ്പാടുകളേയുംക്രൂടെ കൊണ്ടുപോയിരുന്നു. എന്നാൽ ഗാന്ധിജിക്ക ഇതൊന്നും തീരെ പിടിച്ചില്ല. അദ്ദേഹം ക്രമേണ ഭൃത്യന്മാരുടെ സംഖ്യയും സുഖസൌകര്യങ്ങൾക്കുള്ള ഏർപ്പാടുകളും കുറവുചെയ്തുതുടങ്ങി. ഒടുവിൽ ഒരു ഭൃത്യൻ മാത്രം ഇവരുടെ ക്രൂത്തിൽ ശേഷിച്ചു. ഗാന്ധിജി തന്നെ ആ ഭൃത്യനെ സഹായിക്കുവാൻ തുടങ്ങി, ഇതു കണ്ടുകൊണ്ടു മറ്റുള്ളവക്കു മിണ്ടാതിരിക്കാൻ തരമില്ലല്ലൊ. അവരും വീട്ടുപ്രവൃത്തികളിൽ ഏർപ്പെട്ടു. രാജേന്ദ്രപ്രസാദ തന്നെ അതിനെപ്പറ്റി ഇങ്ങിനെ പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു:—"ഞങ്ങളാരും അന്നേവരെ ഒരു കുടം വെള്ളം മുക്കുന്നതിന്നുപോലും ശീലിച്ചിരുന്നില്ല. വസ്ത്രങ്ങൾ തിരുമ്മുന്നതിന്നും സ്വന്തം ഭക്ഷണപാത്രങ്ങൾ മോറുന്നതിന്നും ഞങ്ങൾക്കു അറിഞ്ഞുകൂടായിരുന്നു. എങ്കിലും ഗാന്ധിജിയുമായി സഹവസിക്കു

വാൻ തുടങ്ങിയതിന്റെ ശേഷം വീട്ടുപണികളിൽ പലതും ഞങ്ങൾ തന്നെ ചെയ്യുതുടങ്ങി. അലക്കുക, മുറികൾ വൃത്തിയാക്കുക, വെപ്പുപാത്രങ്ങൾ മോറുക മുതലായ വീട്ടുപണികൾ യാതൊരു സങ്കോചവും കൂടാതെ ചെയ്യുവന്നു. എല്ലാവക്കും വേണ്ടുന്ന പാചകവേല മുഴുവനും ഗാന്ധിജിയുടെ പത്നിയാണ് ചെയ്തിരുന്നതു. സ്വന്തം മാതാവിന്റെയും അതേസമയത്തുതന്നെ ഒരു ഭൃത്യയുടെയും നിലയിലുള്ള ആ മഹതിയുടെ പെരുമാറ്റം ഞങ്ങളുടെ എല്ലാ ദുരഭിമാനങ്ങളെയും ക്ഷണത്തിൽ ഇല്ലാതാക്കി. സാധുക്കൾക്കും മദ്ദിതന്മാക്കുംവേണ്ടി അദ്ധ്വാനിക്കുന്നതു തന്നെയാണ് സ്വരാജ്യസിദ്ധിക്കുള്ള സമരമെന്നു ഗാന്ധിജി ഞങ്ങളെ പഠിപ്പിച്ചിരുന്നു."

കോൺഗ്രസ്സിൽ.

1905—6-ലെ ബങ്കാളം വിഭജനകാലത്താണു ബാബു രാജേന്ദ്രപ്രസാദ് ആദ്യമായി രാഷ്ട്രീയരംഗങ്ങളിലേക്കു ഇറങ്ങിയതെന്നു പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ അന്നു മുതൽതന്നെ രാഷ്ട്രീയകാര്യങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിനു ശ്രദ്ധയും ഉത്സാഹവും ധാരാളമുണ്ടായിരുന്നു. 1906-ൽ കല്ക്കത്തയിൽ വെച്ചുകൂടിയ ഭാരതമഹാജനസഭയിൽ അദ്ദേഹം സന്നിഹിതനായി. വന്ദ്യവയോധികനായ ഡാഡാബായി നവറോജിയായിരുന്നു അതിൽ അദ്ധ്യക്ഷം വഹിച്ചതു. കോൺഗ്രസ്സു സമ്മേളനങ്ങളിൽ വെച്ചു പലതുകൊണ്ടും പ്രധാനമായ ഒന്നായിരുന്നു കൽക്കത്താ കോൺഗ്രസ്സു്. ദാദാബായി നവറോജി ഭാരതമഹാജനസഭയുടെ സ്ഥാപകന്മാരിൽതന്നെ ഒരാളും, അതിനുമുമ്പു രണ്ടു വാർഷികസമ്മേളനങ്ങളിൽ

അദ്ധ്യക്ഷനായിരുന്ന ഒരു പ്രസിദ്ധ രാഷ്ട്രീയ നേതാവുമായിരുന്നു. കർസൺപ്രഭുവിന്റെ ബങ്കാഠംവിഭജനം ഇന്ത്യയെ ഒട്ടാകെ ഇളക്കിത്തീർത്തിരുന്ന ആ സന്ദർഭത്തിൽ അതിന്റെ കേന്ദ്രസ്ഥാനമായ കല്ക്കത്തയിലെ രാഷ്ട്രീയാന്തരീക്ഷം എത്രമാത്രം പ്രക്ഷുബ്ധമായിരിക്കും? ബങ്കാളിലെ ആ കോളിളക്കം സമ്മേളനത്തിൽ തികച്ചും പ്രതിഫലിച്ചു കാണുകയും ചെയ്തു. പ്രസ്തുത സമ്മേളനത്തിൽ വെച്ചാണ്, "കോൺഗ്രസ്സിന്റെ ലക്ഷ്യം സ്വരാജ്യസിദ്ധിയാണെന്ന" ഒന്നാമതായി തീർപ്പുകല്പിച്ചത്. ദേശീയവിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെ ആവശ്യകതയേക്കുറിച്ചും, സ്വദേശിയുടെ പ്രാധാന്യത്തേക്കുറിച്ചുമുള്ള പ്രമേയങ്ങളും ആ സമ്മേളനത്തിൽ അംഗീകരിച്ചു. ബങ്കാഠം വിഭജനമായിരുന്നു, മേല്പറഞ്ഞ പ്രമേയങ്ങളവതരിപ്പിച്ചു പാസ്സാക്കുവാൻ നേതാക്കന്മാരെ പ്രേരിപ്പിച്ചതു. വിദേശസാധനങ്ങളെ ബഹിഷ്കരിക്കണമെന്നതത്വം ഒന്നാമതായി കോൺഗ്രസ്സു സ്വീകരിച്ചതും അന്നുതന്നെ ആകുന്നു.

ഇങ്ങിനെ പല സംഗതികളാലും പ്രാധാന്യമർഹിക്കുന്ന പ്രസ്തുത സമ്മേളനത്തിലെ പ്രസംഗങ്ങളും നടവടികളും യുവാവായിരുന്ന രാജേന്ദ്രപ്രസാദ ഏറ്റവും ആവേശപൂർവ്വം ശ്രദ്ധിച്ചു. അദ്ദേഹം അന്നുമുതൽ കോൺഗ്രസ്സിൽ ചേർന്നു പ്രവർത്തിക്കുകയും തന്റെ സഹപാഠികളായ വിദ്യാർത്ഥികളെ അതിലേക്കു പ്രേരിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. പിന്നീടു അവിടവിടെ നടക്കുന്ന എല്ലാ രാഷ്ട്രീയസമ്മേളനങ്ങളിലും അദ്ദേഹം പങ്കെടുത്തുവന്നു. അന്നത്തെ രാഷ്ട്രീയസമ്മേളനങ്ങൾ ഇന്നത്തെ മാതിരി കേവലം ഗവർമ്മേണ്ടിനെ

തിരായിട്ടുള്ളതല്ലാതിരുന്നതിനാൽ, അതിൽ പങ്കുകൊള്ളുന്നതിനു വിദ്യാർത്ഥികൾക്കു തടസ്ഥമൊന്നുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. രാജഭക്തിപ്രമേയം പാസ്സാക്കുകയും, വൈസറോയി കോൺഗ്രസ്സുപ്രതിനിധികൾക്കു ചായസൽക്കാരങ്ങൾ നടത്തുകയുംക്രമേണ ആദ്യകാലത്തു കോൺഗ്രസ്സുസമ്മേളനങ്ങളിൽ പതിവായിരുന്നു. രാജേന്ദ്രപ്രസാദിന്റെ നേതൃത്വത്തിലുള്ള വിദ്യാർത്ഥിയോഗങ്ങളിൽ അക്കാലത്തെ കോൺഗ്രസ്സിന്റെ നയത്തെയും ഉദ്ദേശങ്ങളേയും അനുസരിച്ചു പല പ്പോഴും പ്രസംഗവും പ്രമേയങ്ങളും നടത്താറുണ്ടായിരുന്നു.

വിദ്യാർത്ഥിജീവിതം കഴിഞ്ഞു 1911-ൽ വക്കീൽ ജോലിയിൽ പ്രവേശിച്ചശേഷവും അദ്ദേഹം കോൺഗ്രസ്സിനു വേണ്ടി വളരെ സമയം ചിലവഴിച്ചുവന്നു. 1919 മാർച്ചിൽ റൌലററാക്ട എന്നു പേരായ ഒരു അസാധാരണ നിയമം ഗവമേൺമെണ്ടു ഇന്ത്യയിൽ നടപ്പിൽ വരുത്തുകയുണ്ടായല്ലൊ. അക്രമപരമായ രാഷ്ട്രീയ പ്രവൃത്തികൾ വർദ്ധിക്കുന്നുണ്ടെന്നും സാധാരണരീതിയിലുള്ള ശിക്ഷാസമ്പ്രദായങ്ങൾ അതിനെ അമർത്തുവാൻ മതിയാകുന്നില്ലെന്നും അതിനു ഇങ്ങിനെ ഒരു അസാധാരണനിയമം അത്യാവശ്യമാണെന്നുമായിരുന്നു ഗവമേൺമെണ്ടിന്റെ അഭിപ്രായം. ഒരു കണക്കിൽ ഇന്നത്തെ ഓർഡിനാൻസുകളുടെ രീതിയായുള്ള ഒന്നായിരുന്നു ഇതു. ഈ നിയമത്തിനെതിരായി ഗാന്ധിജി നടത്തിയ ഗംഭീരമായ പ്രക്ഷോഭണവും 1919 ഏപ്രിൽ 6-ാം നു- ഇന്ത്യയിലൊട്ടാകെ ഹർത്താൽ അനുഷ്ഠിച്ചതും പഞ്ചാബിൽ ഹർത്താലും ഘോഷയാത്രകളും നടത്തിയതിൽ ചില അനിഷ്ടസംഭവങ്ങളുണ്ടായതും 1919 ഏപ്രിൽ 13-നു-

അവിടെ ജാലിയൻവലാബാഗ് എന്ന സ്ഥലത്തുകൂടിയ യമ്പിച്ച പൊതുയോഗത്തിലേക്ക പട്ടാളക്കാർ വെടിവെച്ചതും മറും പ്രസിദ്ധമായിട്ടുള്ളതാകയാൽ ഇവിടെ വിസ്തരിക്കേണ്ടതുന്ന ആവശ്യമില്ല. ഈ പ്രക്ഷോഭത്തിൽ ബാബു രാജേന്ദ്രപ്രസാദ് ബീഹാറിലെ നേതൃത്വം വഹിച്ചു ഗാന്ധിജിയോടൊപ്പം പ്രവൃത്തിച്ചു. സംസ്ഥാനത്തിലെ നാനാഭാഗങ്ങളിലും അദ്ദേഹം പൊതുയോഗങ്ങൾ വിളിച്ചുകൂട്ടി ഈ നിയമത്തെ ആക്ഷേപിച്ചുകൊണ്ടു പ്രസംഗിച്ചു. ഈ ഘട്ടത്തിൽതന്നെയാണ തുർക്കി സാമ്രാജ്യത്തെ മഹായുദ്ധത്തിൽ വിജയികളായ ബ്രിട്ടീഷുകാരും മറുംകൂടി ഛിന്നഭിന്നമാക്കിയെന്നും ഇസ്ലാംമതാധിപനായ ഖാലീഫിനോടു അന്യായങ്ങൾ പ്രവൃത്തിച്ചുവെന്നുമുള്ള മുസ്ലീംങ്ങളുടെ ഖിലാഫത്തു പ്രക്ഷോഭവും ഉണ്ടായതു. അതും ഇവിടെ വിസ്തരിക്കേണ്ടതുന്ന വിഷയമല്ല. ഏതായാലും ഈ വക സംഗതികളാൽ ഗാന്ധിജിയുടെ പ്രക്ഷോഭം വളരെ ശക്തിപ്പെട്ടു.

പാറനായിൽവെച്ചു 1920-ൽ ഒരു ഖിലാഫത്തു മഹാസമ്മേളനം നടക്കുകയും രാജേന്ദ്രപ്രസാദ് അതിൽ അദ്ധ്യക്ഷത വഹിക്കുകയും ചെയ്തു. പല പ്രധാനികളും അന്നത്തെ യോഗാവസാനത്തിൽ ഈ പ്രക്ഷോഭണത്തിൽ ചേരുകയുണ്ടായി. ഗാന്ധിജിയും ആ മഹായോഗത്തിൽ സന്നിഹിതനായിരുന്നു. സഹകരണത്യാഗത്തിന്നുള്ള നിർദ്ദേശങ്ങൾ അന്നുതന്നെ ഗാന്ധിജി സമർപ്പിച്ചു. ഒടുവിൽ, കോൺഗ്രസ്സിന്റെ അംഗീകരണത്തിന്നുശേഷം സഹകരണത്യാഗത്തെപ്പറ്റി തീർച്ചപ്പെടുത്തിയാൽ മതിയെന്നുവെക്കുകയാണ് ഉണ്ടായതു്.

സേലം വിജയരാഘവാചാരിയരുടെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ കൂടിയ നാഗപുരിയിലെ പ്രത്യേക കോൺഗ്രസ്സിൽവെച്ചു 1920 ഡിസമ്പർമാസത്തിൽ സഹകരണത്യാഗ പ്രമേയം കോൺഗ്രസ്സു മഹാസഭ അംഗീകരിച്ചു. തൽക്ഷണംതന്നെ ബാബൂരാജേന്ദ്രപ്രസാദ് തന്റെ വക്കീൽപ്രവൃത്തിയുപേക്ഷിച്ചു സഹകരണത്യാഗത്തിൽ പങ്കെടുത്തു പ്രവൃത്തിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. അക്കാലത്തു മാസം നാലായിരത്തിലധികം ഉറുപ്പിക വക്കീൽതൊഴിലിൽനിന്നു അദ്ദേഹത്തിനു ലഭിച്ചുവന്നിരുന്നു. എന്നാൽ സാധുക്കളായ വിദ്യാർത്ഥികൾക്കായും അനാഥകൾക്കായും മറുപല പൊതുക്കായ്ങ്ങൾക്കായും ധാരാളം ചിലവു ചെയ്യുവന്നതിനാൽ വക്കീൽപ്രവൃത്തി ഉപേക്ഷിക്കുമ്പോൾ 100-ക. തികച്ചും അദ്ദേഹത്തിന്റെ സമ്പാദ്യമായിട്ടുണ്ടായിരുന്നില്ല. എങ്കിലും രാജ്യത്തിനുവേണ്ടി എന്തു ത്യാഗങ്ങളും സഹിക്കുവാൻ സന്നദ്ധനായ അദ്ദേഹം ഭാവിയെപ്പറ്റി ചിന്തിക്കാനൊരുക്കമില്ലായിരുന്നു.

സഹകരണത്യാഗത്തിന്റെ ശക്തി ക്ഷയിക്കുകയും രണ്ടുമൂന്നു കൊല്ലങ്ങൾക്കുശേഷം സി. ആർ. ദാസ്സ് മുതലായവർ സ്വരാജ്യകക്ഷി രൂപീകരിച്ചു കൌൺസിലുകളിൽ പ്രവേശിക്കുകയും ചെയ്തുവെങ്കിലും രാജേന്ദ്രപ്രസാദിനു യാതൊരു ചാഞ്ചല്യവുമുണ്ടായില്ല. ആദ്യം വക്കീൽപ്രവൃത്തി വിട്ടവരിൽ പലരും വീണ്ടും പ്രാക്ടീസ്സുതുടങ്ങി. ഉദ്യോഗം രാജിവെച്ചവരും, സ്കൂൾ ബഹിഷ്കരിച്ചവരും എല്ലാംതന്നെ പഴയ സ്ഥാനങ്ങളിലേക്കു മടങ്ങി. എന്നാൽ ബാബു രാജേന്ദ്രപ്രസാദിനു അതിലൊന്നിലും വിശ്വാസമില്ല.

കൌൺസിൽ പ്രവേശനംകൊണ്ടു ഫലമില്ലെന്നും സഹകരണത്യാഗം മാത്രമാണു സ്വരാജ്യസിദ്ധിക്കുള്ള ഏകമാർഗ്ഗമെന്നും അദ്ദേഹം ദൃഢമായി വിശ്വസിക്കുന്നു. കോൺഗ്രസ്സിൽ അച്ചടക്കവും അനുസരണവും നിലനിർത്തണമെന്ന ഏക ഉദ്ദേശംകൊണ്ടു മാത്രമാണു അദ്ദേഹം ഇന്നു കൌൺസ്സിൽ പ്രവേശനത്തെ എതിർക്കാതിരിക്കുന്നതു.

VI

കുടുംബസ്ഥിതി.

"മഹാന്മാരുടേയും മഹാനദികളുടേയും ഉത്ഭവസ്ഥാനത്തെപ്പറ്റി അന്വേഷിക്കേണ്ടതില്ലെന്നാണു" അഭിജ്ഞവചനമെങ്കിലും, സാധാരണക്കാരായ നമുക്കാകട്ടെ അതുകൊണ്ടു തികച്ചും തൃപ്തിപ്പെടുവാൻ സാധിക്കയില്ലല്ലൊ. രാജേന്ദ്രപ്രസാദിന്റെ കുടുംബം പുരാതനവും ധനസമൃദ്ധിയുള്ളതുമായിരുന്നുവെന്നു മുമ്പു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. എങ്കിലും ഇന്നു ധനസ്ഥിതിയിൽ കുറെ അധഃപതനമാണു വന്നിട്ടുള്ളതു. രാജേന്ദ്രപ്രസാദിന്റെ മുത്തച്ഛൻ ഒരു ചെറിയ നാട്ടുരാജ്യത്തിലെ ദിവാനായിരുന്നു. പക്ഷെ അദ്ദേഹത്തിന്നും വളരെയൊന്നും സമ്പാദിച്ചുകൂട്ടുവാൻ സാധിച്ചിട്ടില്ല. അതുകപ്പാടെ രാജേന്ദ്രപ്രസാദിന്റെ പിതാവായിരുന്ന മഹാദേവസഹായരും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരണശേഷം മൂത്ത പുത്രനായിരുന്ന മഹേന്ദ്രപ്രസാദും കുടുംബത്തിന്റെ ശോഭനമായ ഭാവിക്കു രാജേന്ദ്രപ്രസാദിനെയാണു പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതു. രാജേന്ദ്രപ്രസാദിനെ ഐ. സി. എസ്സി

നായക്കുവാൻ പിതാവിന്നും ജ്യേഷ്ഠന്നും വളരെ ആഗ്രഹമുണ്ടായിരുന്നു. പക്ഷെ അദ്ദേഹം അതിൽ വിമുഖനായിക്കണ്ടതിനാൽ പിതാവു വളരെ ദുഃഖിച്ചുവെങ്കിലും നിർബ്ബന്ധിച്ചില്ല. അധികം താമസിയാതെ അദ്ദേഹം മരിക്കയും ചെയ്തു.

ഒരു വക്കീലിന്റെ നിലയിൽ രാജേന്ദ്രപ്രസാദിന്നു ധാരാളം സമ്പാദ്യം കിട്ടിത്തുടങ്ങിയപ്പോൾ മഹേന്ദ്രപ്രസാദ് കൃതാർത്ഥനായി. അദ്ദേഹത്തിന്നു സഹോദരനോടും കുഡും ബത്തോടും അമിതമായ സ്നേഹവാത്സല്യങ്ങളുണ്ടായിരുന്നു. മഹേന്ദ്രപ്രസാദം, ഒരു പൊതുക്കാര്യപ്രസക്തന്റെ നിലയിൽ പലതും പ്രവർത്തിച്ചിട്ടുണ്ട്. ബീഹാറിൽ പരസ്പരസഹായപ്രസ്ഥാനത്തിന്നു പ്രചാരം വരുത്തിയതു ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ പരിശ്രമത്താലാണു. വ്യാപാരവിഷയമായും ബാങ്കിംഗ് സംബന്ധിച്ചും പല ഏർപ്പാടുകളും അദ്ദേഹം ചെയ്തുവന്നിരുന്നു. രാജേന്ദ്രപ്രസാദിന്നു മൂന്നു ജ്യേഷ്ഠസഹോദരിമാരുണ്ടായിരുന്നു അവരിൽ ഒരാൾ ഇപ്പോഴും ജീവിച്ചിരിക്കുന്നുണ്ടു. മറ്റു രണ്ടു സഹോദരിമാർ മുമ്പുതന്നെ മരിച്ചുപോയി. 1934-ൽ മഹേന്ദ്രപ്രസാദം കാലഗതി പ്രാപിച്ചു.

വിദ്യാർത്ഥിയായിരിക്കുമ്പോൾതന്നെ ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദ് വിവാഹം ചെയ്തു. ഏകദേശം 20-ാമത്തെ വയസ്സിലാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിവാഹം. അതിൽ മൃത്യുഞ്ജയപ്രസാദ്, ധനഞ്ജയപ്രസാദ് എന്നിങ്ങിനെ യോഗ്യന്മാരായ രണ്ടു പുത്രന്മാരുണ്ട്. മൂത്ത മകനായ മൃത്യുഞ്ജയപ്രസാദിന്നു ഇപ്പോൾ 30-ം രണ്ടാമത്തെ പുത്രനായ ധനഞ്ജയപ്രസാദിന്നു 26-ം വയസ്സു പ്രായമായിര

ക്കുന്നു. രാജേന്ദ്രപ്രസാദിന്റെ അമ്മ ഈശ്വരഭക്തിയിലും ധർമ്മകാര്യങ്ങളിലും വളരെ നിഷ്ഠയുള്ളവരായിരുന്നു. ഭർത്താവിന്റെ മരണാനന്തരം യോഗ്യന്മാരായ പുത്രന്മാരുടെ ശുശ്രൂഷയും അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടു അവർ പിന്നേയും കുറേകാലം ഭാഗ്യവതിയായി ജീവിതം നയിച്ചശേഷമാണ് കാലഗതി പ്രാപിച്ചത്. 1935 ഡിസമ്പർമാസം 28-ാം നു- കൊണ്ടാടുന്ന കോൺഗ്രസ്സിന്റെ സുവർണ്ണജൂബിലി സ്മാരകമായി തന്റെ പുരാതനഭവനം കോൺഗ്രസ്സിനു വിട്ടുകൊടുക്കുവാൻ രാജേന്ദ്രപ്രസാദ് തീർച്ചയാക്കിയിരിക്കുന്നു എന്നു സംഗതിയും കൂടി പ്രസ്താവയോഗ്യമാണ്.

1920-ൽ രാജേന്ദ്രപ്രസാദ് വക്കീൽജോലി ഉപേക്ഷിച്ചു. എങ്കിലും ആദ്യകാലം മുതൽതന്നെ അദ്ദേഹം ഹാജരായി വാദം നടത്തി വന്നിട്ടുള്ള ഒരു വലിയ കേസ്സിന്റെ അപ്പീൽ ഇംഗ്ലണ്ടിൽ പ്രിവി കൌൺസിലിൽ 1928-ൽ വിചാരണക്കു വന്നു. ആ കേസ്സിനേപ്പറ്റി മറ്റെല്ലാവരേക്കാളും അധികം വിവരമുള്ളതു രാജേന്ദ്രപ്രസാദിനായിരുന്നതിനാൽ തന്റെ കക്ഷിയുടെ ആവശ്യപ്രകാരം അദ്ദേഹം ഇംഗ്ലണ്ടിലേക്കു പോയി. കേസ്സിനു വേണ്ടുന്ന സഹായങ്ങളെല്ലാം ചെയ്തുകഴിഞ്ഞ ശേഷം യൂറോപ്പിലെ പല ഭാഗങ്ങളിലും സഞ്ചരിക്കുകയും ഇന്ത്യക്കാരുടെ രാഷ്ട്രീയാദർശങ്ങളേപ്പറ്റിയും മറ്റും അനേകം പ്രസംഗങ്ങൾ നടത്തുകയും ചെയ്തു. ഫ്രാൻസിലെ പ്രസിദ്ധ തത്വജ്ഞാനിയായ റോമൈൻറോളണ്ടിനേയും മറ്റും അക്കാലത്തു അദ്ദേഹം സന്ദർശിക്കുകയുണ്ടായി. അന്നു ആസ്ട്രിയായിലെ വിയന്നാനഗരത്തിൽവെച്ചു നടന്ന "സമ്പൂർണ്ണരാജ്യസ്വാതന്ത്ര്യ

ധന"സമ്മേളനത്തിൽ പ്രത്യേകക്ഷണനപ്രകാരം അദ്ദേഹം പങ്കുകൊള്ളുകയും പ്രസംഗിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. സർവ്വ രാജ്യയുവജനസമ്മേളനത്തിലും അദ്ദേഹം സന്നിഹിതനായിരുന്നു. അഹിംസയുടെ മാഹാത്മ്യത്തേപ്പറ്റിയും, ആധുനികപാശ്ചാത്യ പരിഷ്കാരത്തിന്റെ ഭയങ്കരതയേപ്പറ്റിയും യുദ്ധനിരോധനസമ്മേളനത്തിൽ വളരെ ശക്തിയായി പ്രസംഗിച്ചതിനാൽ ക്ഷുഭിതരായ ചിലർ അദ്ദേഹത്തെ ദേഹോപദ്രവമേല്പിച്ചു. അതിനാൽ ഏതാനും ദിവസം. അദ്ദേഹത്തിന്നു ചികിത്സയിൽ ഇരിക്കേണ്ടതായി വന്നു അദ്ദേഹം സഭകളിൽ പങ്കുകൊണ്ടിരുന്നതും വിരുന്നുകൾക്കും സല്ക്കാരങ്ങൾക്കും മറ്റും പോയിരുന്നതും ഖദർവസ്ത്രവും ഗാന്ധിത്തൊപ്പിയും ധരിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെയായിരുന്നു. പലരും അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വരാജ്യാഭിമാനത്തേയും സ്വദേശിഭക്തിയേയും പറഞ്ഞു അഭിനന്ദിക്കുകയും "ഈ വേഷം ആകപ്പാടെ വികൃതമാണെന്നു" പറഞ്ഞു ചിലർ പരിഹസിക്കുകയുമുണ്ടായി. ഏതായാലും ഖദറിൽ അതിരറ്റ വിശ്വാസമുള്ള അദ്ദേഹം യാതൊരാളുടേയും പരിഹാസത്തെ ഗണ്യമാക്കാതെ തന്റെ യൂറോപ്യൻ യാത്രയിലെവിടേയും ഖദർ തന്നെയാണ ഉപയോഗിച്ചുവന്നതു.

VII

ബിഹാറിലെ അത്യാഹിതം.

ബിഹാറിനെപ്പറ്റിയും അവിടുത്തെ കർമ്മയോഗിയെന്നോ, കിരീടമില്ലാത്ത രാജാവെന്നോ പറയാവുന്ന ബാബൂരാജേന്ദ്രപ്രസാദിനെപ്പറ്റിയും ഏറ്റവും അധികമായി

ലോകം അറിവാനിടവന്നതു 1934 ജനവരി 15-ാംനു-
യുണ്ടായ ഭയങ്കരമായ ഭ്രകമ്പത്തോടുകൂടിയാണല്ലൊ.
ഇന്ത്യയുടെ ചരിത്രത്തിൽ തന്നെ ഇതു വമ്പിച്ച ഒരു
പ്രകൃതിക്ഷോഭം ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടോ എന്നു സംശയമാണ്.
1935 മെയി 31-ാംനു- ബല്യൂചിസ്ഥാനിൽ (കചറയിൽ)
ഉണ്ടായ ഭ്രകമ്പവും വളരെ വമ്പിച്ച നാശങ്ങളുണ്ടാക്കീ
ട്ടുണ്ടു. എന്നാൽ ബീഹാറിലെയും കചറയിലെയും സ്ഥിതി
ഗതികൾ ഒരുപോലെയല്ല. കചറ ഒരു മലമ്പ്രദേശവും
ജനങ്ങൾ വളരെ ചുരുക്കമായി താമസിക്കുന്ന സ്ഥലവു
മാണ്. ബല്യൂചിസ്ഥാനിൽ വലിയ പട്ടണങ്ങളൊന്നുമില്ല.
ഏകദേശം മദിരാശി സംസ്ഥാനത്തോളം വലിപ്പമുള്ള
ആ രാജ്യത്തു 8 ലക്ഷം ജനങ്ങൾ മാത്രമെ ഉള്ളൂ. എന്നിട്ടും
അവിടെയുണ്ടായ നാശങ്ങൾ ഏറ്റവും ഭാരുണവും വ്യത്യ
യഭേദകവുമായിരുന്നു. ഈ സ്ഥിതിക്കു ജനങ്ങൾ തിങ്ങി
ത്താമസിക്കുന്നതും, അനേകം പട്ടണങ്ങളും വ്യാപാരശാല
കളും മറ്റും നിറഞ്ഞുകിടക്കുന്നതുമായ ബീഹാറിലെ അ
വസ്ഥ ഏതുവിധത്തിലായിരിക്കുമെന്നു ഊഹിക്കാവു
ന്നതാണ്.

ബീഹാർ—ഒറീസ്സാ സംസ്ഥാനത്തിന്റെ വടക്കുഭാ
ഗത്തു ബീഹാറും, മദ്ധ്യഭാഗത്തു ചോട്ടാനാഗപ്പൂരും, ദക്ഷി
ണഭാഗത്തു ഒറീസ്സയും സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. മേൽപ്പറഞ്ഞ
വിഭാഗങ്ങളിൽ ഭ്രകമ്പത്താൽ അധികം വമ്പിച്ച നാശ
ങ്ങൾ നേരിട്ടതു ബീഹാറിലാകുന്നു. മദിരാശിസംസ്ഥാന
ത്തിലെ ഗഞ്ചാം, വിശാഖപട്ടണം എന്നീ ജില്ലകളെ
കൂട്ടിച്ചേർത്തു ഒറീസ്സയെ ഒരു പ്രത്യേക സംസ്ഥാനമാക്കു

വാൻ ഭരണപരിഷ്കാരപ്രകാരം നിശ്ചയിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു മാത്രമല്ല ഈ സന്ദർഭത്തിൽ പ്രസ്താവയോഗ്യമാണ്.

മൂന്നു കോടി എൺപതുലക്ഷം ജനങ്ങളാണ് ഇപ്പോഴത്തെ ബീഹാർ സംസ്ഥാനത്തിൽ നിവസിക്കുന്നതു. ഫലപുഷ്ടി തികഞ്ഞിരിക്കുന്ന ഗംഗാതാഴ്വാരപ്രദേശത്തു ജനങ്ങൾ വളരെയധികം തിങ്ങിത്താമസിക്കുന്നുണ്ടു. സംസ്ഥാനത്തിലെ ആകെ വിസ്തീർണ്ണത്തിൽ 48 ശതമാനവും നെൽകൃഷി ചെയ്യുന്നു. കരിമ്പുകൃഷിക്കും ബീഹാർ പ്രസിദ്ധപ്പെട്ടതാണ്. അനേകം പഞ്ചസാരമില്ലുകൾ ഉണ്ടായിരുന്നവ മിക്കതും ഭൂകമ്പത്താൽ നാശംവന്നു. തൽഫലമായി 150 ലക്ഷംമണ്ണു കരിമ്പുതണ്ടികൾ അവിടെ പെട്ടെന്നു ഉപയോഗശൂന്യമായിത്തീർന്നിരുന്നു. പുകയില കൃഷിക്കും ബീഹാർ പ്രസിദ്ധിയുള്ളതാണ്. മോൺഗീറിലെ ഒരു സിഗററുകമ്പനി ലോകത്തിൽ അത്തരം കമ്പനികളുടെ ഇടയിൽ പ്രാധാന്യം വഹിക്കുന്ന ഒന്നാകുന്നു. പ്രസിദ്ധപ്പെട്ട ജാംഷഡ്പൂരിലെ ടാറാകമ്പനി വക ഇരുമ്പുശാലയും ലോകത്തിൽ പ്രസിദ്ധി നേടിയ ഒരു വമ്പിച്ച സ്ഥാപനമാണ്. നിത്യേന 20000 തൊഴിലാളികൾ അവിടെ പ്രവൃത്തി എടുത്തുവരുന്നു. ബങ്കാൾ നാഗപുരി റയിൽവെയിലെ കയററിറക്കുമതി സാമാനങ്ങളിൽ 3-ൽ ഒരു ഭാഗം ഈ കമ്പനിവകയാണെന്നു പറഞ്ഞാൽ അതിന്റെ പ്രാധാന്യം ഏതാണ്ടു ഊഹിക്കാമല്ലൊ. കഴിഞ്ഞ ഭൂകമ്പത്തിൽ നാശംവന്ന വീടുകൾ വീണ്ടും നിർമ്മിക്കുന്നതിന്നായി അനേകായിരം ഉറുപ്പികയുടെ ഇരുമ്പുസാമാനങ്ങൾ ഇവർ സംഭാവന ചെയ്യുകയുണ്ടായി.

1934 ജനവരി 15-ാംനു- തിങ്കളാഴ്ച, ഉച്ചതിരിഞ്ഞു 2മണി 15 മിനുട്ടുള്ളപ്പോഴാണു ഏറ്റവും ഭാരുണവും ഹൃദയഭേദകവുമായ ആ സംഭവമുണ്ടായതു. പ്രകൃതിയുടെ നിശിതമായ കരാളദംഷ്ട്രത്തിന്നിരയായതു പ്രധാനമായി ബീഹാറാണെങ്കിലും ഉത്തരേന്ത്യയിൽ മിക്ക സ്ഥലങ്ങളിലും അതേസമയത്തുതന്നെ അതിന്റെ പ്രതിഫലനം, അഥവാ ചില പ്രകൃതിക്ഷോഭങ്ങൾ, ഉണ്ടാവാതിരുന്നില്ല. നെപ്പാളിലും, ബങ്കാളിലെ ചില ഭാഗങ്ങളിലും ഭ്രകമ്പംകൊണ്ടു നാശങ്ങളുണ്ടായിട്ടുണ്ടു. തുത്തുക്കുടി, മേട്ടൂർ, കൊച്ചി, എറണാകുളം തുടങ്ങിയ പ്രദേശങ്ങളിലും പ്രസ്തുതസമയത്തു ചില ഭ്രകമ്പലക്ഷണങ്ങളെല്ലാം, ഉണ്ടായതായി ചിലർ പിന്നീടു പ്രസ്താവിച്ചുകാണുന്നു. എങ്കിലും ബീഹാറാണു അതിന്റെ ഭയങ്കരമായ നർത്തനരംഗമായി കലാശിച്ചതു.

"യന്ത്രയുഗ"മെന്നും, "സയൻസിന്റെ വാഴ്ച നടന്നകാല"മെന്നും, മറ്റും പറയുന്ന 20-ാംന്നൂറ്റാണ്ടിൽ പ്രകൃതിയെ മനുഷ്യൻ തന്റെ കണ്ടുപിടുത്തങ്ങളാലും "ശാസ്ത്രീയജ്ഞാനത്താലും" കീഴടക്കി, എന്നു വ്യാമോഹിച്ചിരുന്നു. എന്നാൽ ബീഹാറിൽ ഒന്നരണ്ടു സെക്കണ്ടുനേരംകൊണ്ടുണ്ടായ ഭയങ്കരമായ അത്യാഹിതം മനുഷ്യർക്കു ഒരു വലിയ പാഠമാണു. ഒരു മിനുട്ടുമുമ്പുവരെ തന്റേതെന്നഭിമാനിച്ചിരുന്ന സമ്പത്സ്വച്ഛതയും, ഓരോരുത്തർക്കും നശിച്ചു. അനേകായിരം ജനങ്ങൾ തങ്ങളുടെ പ്രിയപ്പെട്ട മാളികകളുടെ അടിയിൽപ്പെട്ടു മരിച്ചുപോയി. അംഗഭംഗം വന്നവരും, അഴിഗതികളും, അനാഥരായവരും ലക്ഷക്കണക്കിൽനിറഞ്ഞുഞ്ഞു. ചുരുക്കിപ്പറഞ്ഞാൽ അനേകന്നൂറ്റാണ്ടുകളായിക

മനുഷ്യർ അവരുടെ സകല വിദ്യകളും തന്ത്രയന്ത്രങ്ങളും സയൻസും, ഉപയോഗിച്ചു നിർമ്മിച്ചിരുന്ന സർവ്വ വിഭവങ്ങളും ഒരു സെക്കണ്ടുകൊണ്ടു നിലംപതിച്ചു. ഉത്തരബീഹാർ മുഴുവൻ ദീനസ്വരം മുഴങ്ങി. സർവ്വത്ര രക്തപ്രളയമായി പലയിടത്തും ശവങ്ങൾനിറഞ്ഞു. അർധപ്രാണനായികിടന്ന പിടയുന്നവരുടെ ദയനീയസ്വരങ്ങൾ വായുവിൽ ലയിച്ചു മാതാപിതാക്കന്മാരെ കാണാതെ അലഞ്ഞുതിരിയുന്ന ചെറുപൈതങ്ങൾ, വീട്ടിലുണ്ടായിരുന്നവരെപ്പറ്റി ഉൽകണ്ഠയോടും പരിഭ്രമത്തോടും പായുന്നവർ, പ്രാണരക്ഷക്കായി നിലവിളിക്കുന്നവർ എന്നുവേണ്ട രാജ്യമൊട്ടാകെയുണ്ടായ ഈ അത്യാപത്തിൽ ആരെ, ആരാണു സഹായിക്കുന്നതു? ആർ, ആരെയാണ് ആശ്വസിപ്പിക്കുന്നതു? എവിടെയാണ് രക്ഷപ്പെടുന്നതു? സയൻസിൽ ബിരുദ നേടിയവനും വെറും അന്ധവിശ്വാസിയായ പാമരനും ഒരുപോലെ നിസ്സഹായർ തന്നെ. ഭൂകമ്പത്തിന്നു പലരും പല കാരണങ്ങൾ പറഞ്ഞു. ഇന്ത്യയിലെ അയിത്തമാണ് അതിന്നു കാരണമെന്നും, ദൈവശിക്ഷയാണ് ഇതെല്ലാമെന്നും, ഗാന്ധിജി അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. അതു അസംബന്ധമാണെന്നും ഇതു വെറും പ്രകൃതികോപമാണെന്നും ടാഗോർ വാദിച്ചു. ചില പ്രധാന ജോത്സ്യന്മാർ മുമ്പുതന്നെ അന്നേദിവസം ഉത്തരേന്ത്യയിൽ ഭൂകമ്പമുണ്ടാകുമെന്നു പ്രവചിച്ചിരുന്നു. സൂര്യൻ, ചന്ദ്രൻ, ചൊവ്വ, ശനി, രാഹു, ബുധൻ എന്നീ ആറു ഗ്രഹങ്ങൾ ജനുവരി 15-ാംനു- തിങ്കളാഴ്ച ഉച്ചക്കുശേഷം അഗ്നികാരകനായ ചൊവ്വയുടെ ഉച്ചരാശിയായ മകരത്തിൽ ഒന്നിച്ചുചേരും. അതായിരുന്നു അവരുടെ പ്രവചനത്തിന്നു

കാരണം. അതു ശരിക്കു ഫലിക്കുകയുംചെയ്തു. ഇങ്ങിനെ ഒരു ഷഡ്ഗ്രഹയോഗം മഹാഭാരത യുദ്ധകാലത്തു മാത്രമെ ഉണ്ടായിട്ടുള്ളുവത്രെ.

രണ്ടു ദിവസംകൊണ്ടു ബീഹാറിലെ ഭയങ്കരാവസ്ഥ പത്രങ്ങൾമുഖേനയുംമറ്റും ഇന്ത്യയിലെ നാനാഭാഗങ്ങളിലും പരന്നു. ഭാരതീയരുടെ മുഴുവൻ ശ്രദ്ധയും സഹതാപവും ജാതിമത കക്ഷിഭേദങ്ങൾ കൂടാതെ ബീഹാറിലേക്കു പതിഞ്ഞു.

IX

യഥാർത്ഥ കർമ്മയോഗി.

തന്റെ സ്വദേശമായ ബീഹാറിലെ ഈ ഭയങ്കരമായ ആപത്തു ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദിനെ എത്രമാത്രം തരള ഹൃദയനാക്കിത്തീർത്തുവെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലൊ. ഭൂകമ്പമുണ്ടായ ദിവസം അദ്ദേഹം ജയിലിൽ കിടക്കുകയായിരുന്നു. ശിക്ഷയുടെ കാലാവധി കഴിയുവാൻ വീണ്ടും ഒരു മാസമുണ്ടു. എങ്കിലും ഈ ആപൽഘട്ടത്തിൽ നിർജ്ജീവമായ നിയമത്തിനെ മാത്രം മുറുകെപിടിക്കാതെ അധികൃതന്മാർ രാജേന്ദ്രപ്രസാദിനെ ജയിലിൽനിന്നു വിമുക്തനാക്കി. അദ്ദേഹം അപ്പോൾ കാസശ്വാസരോഗത്താൽ കഷ്ടപ്പെടുകയായിരുന്നു. എങ്കിലും വിമുക്തനാക്കിയ നിമിഷം മുതൽ മറ്റെല്ലാകാര്യങ്ങളും വിസ്മരിച്ചു ആത്യാപത്തിൽപ്പെട്ട തന്റെ രാജ്യക്കാരെ ശുശ്രൂഷിക്കുന്നതിൽ ഏർപ്പെട്ടു. ഈ വിഷയത്തിൽ കോൺഗ്രസ്സും ഗവർമ്മേണ്ടും പരസ്പരം ഒരുവിധം സഹകരിച്ചു പ്രവൃത്തിക്കുവാൻ തയ്യാറായിരുന്നു

ഭ്രകമ്പമുണ്ടായി രണ്ടു ദിവസങ്ങൾം കഴിഞ്ഞപ്പോ
ഴക്കും വീടുകളുടെയും മറ്റും അടിയിൽപെട്ട ചതഞ്ഞുകിട
ക്കുന്ന ശവങ്ങൾം ചീഞ്ഞുനാറുവാൻ തുടങ്ങി. അംഗഭംഗം
വന്നവരും അല്ലാത്തവരും പട്ടിണികൊണ്ടു മരിക്കാറായി.
ഈ ഘട്ടത്തിൽ ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദ് എന്തുചെയ്യും?
തന്റെ സഹപ്രവത്തകന്മാരായിരുന്നവരിൽ പലരും ജയി
ലിലാണ്. വളരെപ്പേർ ഭ്രകമ്പത്തിന്നിരയായി. ആളും പ
ണവും അത്യാവശ്യമായ ഈ ഘട്ടത്തിൽ അവ രണ്ടി
ന്റേയും അഭാവം അദ്ദേഹത്തെ വളരെ വിഷമിപ്പിച്ചു.
എങ്കിലും ആ ധീരാത്മാവു നിരാശനായില്ല. ഭ്രകമ്പദുരിത
നിവാരണാത്ഥം വൈസറോയി ഒരു ഫണ്ടു ഏർപ്പെടുത്തിയി
രുന്നു. ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദും ഒരു ഫണ്ടു പിരിക്കുവാനേ
ർപ്പാടുചെയ്തു പൊതുജനങ്ങളോടഭ്യത്ഥിച്ചു. അതിന്നു ആശ്ച
ര്യകരമായവിധത്തിൽ ഫലം കാണുകയുംചെയ്തു. രണ്ടാഴ്ചക്കു
മുമ്പായിത്തന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഫണ്ടിലേക്കു 365000
ക. ഇന്ത്യയിലെ നാനാഭാഗങ്ങളിൽ നിന്നുമായി പിരിഞ്ഞു
കിട്ടി. ജയിലിന്നു പുറത്തുണ്ടായിരുന്ന നേതാക്കന്മാരും പ്ര
വത്തകന്മാരുമെല്ലാം അദ്ദേഹത്തിന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ
എന്തു പ്രവൃത്തിചെയ്യുവാനും തയ്യാറായി അവിടെ ചെന്നു
ചേർന്നു. പണ്ഡിതജവഹർലാൽ നെഹ്രുവിനേപ്പോലെയു
ള്ളവർ കൈക്കോട്ടെടുത്തു ഇടിഞ്ഞുവീണ കെട്ടിടങ്ങളുടെ
അവശിഷ്ടങ്ങൾം കിളച്ചുനീക്കുവാൻ തുടങ്ങി. കൈക്കോട്ട
കളും കൊട്ടകളുമായിട്ടായിരുന്നു അക്കാലത്തു ഘോഷയാ
ത്രകൾം നടത്തിയതു. സുമാർ ആയിരത്തോളം യുവാക്ക
ന്മാർ ഇന്ത്യയിലെ നാനാഭാഗങ്ങളിൽനിന്നുമായി ബീഹാ

റിലെത്തി. രാജേന്ദ്രബാബുവിന്റെ കല്പനയനുസരിച്ചു എ
ന്തും ചെയ്യാൻ അവർ ഒരുക്കമായിരുന്നു. അനേകം ഡോ
ക്ടർമാരും, നഴ്സുമാരും, അപകടം പറ്റിയ ജനങ്ങളെ
ശുശ്രൂഷിക്കുവാൻ തയ്യാറായി. ഇതിന്റെ എല്ലാറ്റിന്റേ
യും നേതൃത്വം വഹിച്ചുകൊണ്ടും മേൽനോട്ടം ചെയ്തുകൊ
ണ്ടും അദ്ദേഹം ബീഹാറിൽ മുഴുവൻ ചുറ്റിസ്സഞ്ചരിച്ചുകൊ
ണ്ടിരുന്നു.

ഗാന്ധിജി അക്കാലത്തു ഹരിജനോദ്ധാരണാർത്ഥം ധന
ശേഖരത്തിനായി ദക്ഷിണേന്ത്യയിൽ സഞ്ചരിക്കയായിരു
ന്നു. ഈ സംഭവം അറിഞ്ഞ ഉടനെ അദ്ദേഹത്തോടു ബീ
ഹാറിലേക്കു ചെല്ലുവാൻ പലരും അപേക്ഷിച്ചു. ഹരിജന
ഫണ്ടിൽനിന്നു കുറെ സംഖ്യ ഇതിലേക്കു ചിലവുചെയ്യണ
മെന്നും ക്രമേ ചിലർ നിർദ്ദേശിക്കയുണ്ടായി. എന്നാൽ
രാജേന്ദ്രബാബുവിന്റെ കർമ്മകുശലതയും നേതൃത്വശക്തി
യും ഗാന്ധിജിക്കു തികച്ചും അറിയാമായിരുന്നു. അതി
നാൽ അദ്ദേഹം ഈ അഭിപ്രായക്കാരോടു ഇപ്രകാരം പ്ര
സ്താവിക്കയാണ ചെയ്തതു:—"എന്റെ സ്നേഹിതന്മാരായ,
സഹപ്രവർത്തകന്മാരിൽ എല്ലാംകൊണ്ടും യോഗ്യനായ
രാജേന്ദ്രപ്രസാദിനു എന്റെ സേവനം എപ്പോൾ ആവ
ശ്യമാണൊ, അപ്പോൾ എന്നെ വിളിക്കാവുന്നതാണ്. ഹ
രിജനോദ്ധാരണം എനിക്കും അദ്ദേഹത്തിനും ഒരുപോലെ
മുഖ്യമായതുതന്നെയാകുന്നു. അതുപോലെ ബീഹാർ പുന
രുദ്ധാരണകാര്യവും ഞങ്ങൾക്കിരുവർക്കും ഒരുപോലെ പ്ര
ധാനമുള്ളതാണ്. ദൈവം ആ പ്രവൃത്തിക്കു അദ്ദേഹ
ത്തെയും, ഇതിനു എന്നെയും നിശ്ചയിച്ചതായിരിക്കാം."

ഇതിൽനിന്നുതന്നെ ഗാന്ധിജിക്കു, രാജേന്ദ്രപ്രസാദിനോടുള്ള സ്നേഹവിശ്വാസങ്ങൾ എത്ര വിപുലമായതാണെന്നു മനസ്സിലാക്കാം.

എങ്കിലും ഹരിജനോദ്ധാരണപ്രവൃത്തികൾ നിർത്തിവെച്ചു 1934 മാർച്ച് 11-ാംനു- ഗാന്ധിജി ബീഹാറിലെത്തി. അവിടെ ചെന്ന ഉടനെ പലരും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രവൃത്തിപരിപാടിയെപ്പറ്റി അന്വേഷണം തുടങ്ങി. എന്നാൽ, "ഞാൻ യാതൊരു പദ്ധതിയും തീർച്ചയാക്കീട്ടില്ല. ബാബു രാജേന്ദ്രപ്രസാദിന്റെ ഉപദേശവും കല്പനയും അനുസരിച്ചു പ്രവൃത്തിക്കുന്നതിനു മാത്രമായിട്ടാണ് ഞാനിവിടെ വന്നിട്ടുള്ളതു" എന്നായിരുന്നു ഗാന്ധിജി ഇതിനു സമാധാനമായി പ്രസ്താവിച്ചതു.

ഭൂകമ്പത്താൽ വന്ന നാശങ്ങളേപ്പറ്റി ഗവർമ്മെണ്ടു 1934 ജനവരി 29-ാംനു- പുറപ്പെടുവിച്ച ഒരു പ്രസ്താവനയിൽ 6040 പേരാണ് ആകെ മരിച്ചിട്ടുള്ളതെന്നു പറഞ്ഞിരുന്നു. പക്ഷെ യഥാർത്ഥത്തിലുള്ള നാശങ്ങൾ ഇതിലും വളരെ അധികമാണ്. മുങ്ങിയതു 20000 പേർ മരിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നാണ് മോൺഗീർ രാജാവിന്റെ ജാമാതാവു ശേഖരിച്ച ഒരു കണക്കുകൊണ്ടു കാണുന്നതു. ദർബംഗാ മഹാരാജാവിന്റെ സെമിൻഡാറിക്കുള്ളിൽതന്നെ 5 കോടി ഉറുപ്പികയുടെ നഷ്ടം നേരിട്ടുവത്രെ. ഭൂകമ്പത്തിനു പുറമെ വമ്പിച്ച മഴയും വെള്ളപ്പൊക്കവും നിമിത്തവും, പകർച്ചവ്യാധികളാലും, ബീഹാർ നിവാസികൾ പിന്നേയും അളവില്ലാതെ കഷ്ടതകൾ അനുഭവിക്കേണ്ടിവന്നു. രാജേന്ദ്രപ്രസാദ് സി. എഫ്. ആൻഡ്രൂസ്സിനയച്ച ഒരു കമ്പിയിൽ ഇങ്ങിനെ

പറയുന്നു:—"ഭൂകമ്പത്താൽ 30000 ചതുരശ്രമൈൽ പ്രദേശം മുഴുവൻ നാശംവന്നിരിക്കുന്നു. വടക്കെ ബീഹാറിൽ ദർബംഗ, മുസാഫർപുരി, ചമ്പ്യാൻ, സരൺ, ഭഗവൽപൂർ എന്നീ ജില്ലകളിലെ നാശം കണക്കാക്കാൻതന്നെ പ്രയാസം. ഒട്ടാകെ മേൽപറഞ്ഞ പ്രദേശങ്ങളിലെ 12 നഗരങ്ങളും നശിച്ചിരിക്കുന്നു 300 ചതുരശ്രനാഴിക കൃഷിസ്ഥലം മുഴുവൻ മണൽ വന്നുമൂടി നാശംവന്നിട്ടുണ്ടു. കിണറുകളും കുളങ്ങളും മണൽ വന്നു തൂർന്നു. 6000-ത്തോളം ജനങ്ങളെ മരിച്ചിട്ടുള്ളുവെന്നു ഗവർമ്മേണ്ടു പറയുന്നതു ശരിയല്ല. 20000 പേരിൽ കുറയാതെ മരിച്ചിട്ടുണ്ടു. മോൺഗീറിൽ തന്നെ 10000 പേർ മരിച്ചിരിക്കുന്നു. പുരുഷന്മാർ മിക്കവാറും വെളിസ്ഥലങ്ങളിലായിരുന്നതിനാൽ വീടുകൾ ഇടിഞ്ഞുവീണും മറ്റും മരിച്ചതു അധികവും സ്ത്രീകളും കുട്ടികളും തന്നെയാണ്."

X

ബീഹാർ പുനരുദ്ധാരണം.

ഭൂകമ്പദുരിതനിവാരണാർത്ഥമുള്ള പ്രവൃത്തികൾ അതി ജാഗ്രതയിൽ നടന്നു. രാജേന്ദ്രപ്രസാദിന്റെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ ഇതിലേക്കു ഒരു സെണ്ടറൽകമ്മിറ്റി ഏർപ്പെട്ടുത്തി. ജമനലാൽബജാജ്, മാളവ്യജി, ഗാന്ധിജി, പണ്ഡിതനീലകണ്ഠദാസ്, സച്ചിദാനന്ദസിൻഹ മുതലായ നേതാക്കന്മാരെല്ലാം ഇതിൽ അംഗങ്ങളായിരുന്നു. രാജേന്ദ്രപ്ര

സാദിന്റെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽതന്നെ 15 പേരടങ്ങിയ ഒരു പ്രവർത്തകക്കമ്മറ്റി രൂപീകരിക്കയും, ഈ സെണ്ടറൽകമ്മിറ്റിയെ കമ്പനി ആക്ടപ്രകാരം റജിസ്റ്റ്രചെയ്യുകയുംചെയ്തു. "ഭ്രകമ്പദുരിതനിവാരണപ്രവൃത്തികളിൽ ന്യായമായ നിലയിൽ ഗവർമ്മേണ്ടുമായി സഹകരിക്കണമെന്ന" ഗാന്ധിജിയുടെപ്രമേയം കമ്മിറ്റിയിൽ പാസ്സാക്കുകയുണ്ടായി ഇങ്ങിനെയൊരു സെണ്ടറൽകമ്മിറ്റി ഏർപ്പെട്ടുത്തിയെങ്കിലും ചുമതലകൾ മുഴുവനും രാജേന്ദ്രപ്രസാദിന്നുതന്നെയായിരുന്നു. ഒമ്പതുമാസംകൊണ്ടു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഫണ്ടിലേക്കു 30 ലക്ഷം ഉറുപ്പിക പിരിഞ്ഞുകിട്ടി. അതുമാത്രമല്ല കാലംകൊണ്ടു ഔദ്യോഗികമായ സകല സ്വാധീനശക്തികളുമുണ്ടായിരുന്നിട്ടും വൈസറോയിയുടെഫണ്ടിലേക്കു പിരിഞ്ഞുകിട്ടിയതു 60 ലക്ഷം ഉറുപ്പികയായിരുന്നു. രാജേന്ദ്രബാബുവിന്നു ഇതുമാത്രമല്ല ഒരു വലിയ സംഖ്യ പിരിഞ്ഞുകിട്ടിയതിനെപ്പറ്റി സകലരും അത്ഭുതപ്പെട്ടു. കൽക്കത്തയിലെ ആംഗ്ലോ ഇന്ത്യൻ പത്രമായ "സ്റ്റേറ്റ്സ്മാൻ" ഇങ്ങിനെ എഴുതിയിരുന്നു:— "പൊതുജനഫണ്ടിലേക്കു ധനശേഖരംചെയ്ത പ്രധാന പുരുഷൻ രാജേന്ദ്രപ്രസാദാണ്. ഇതു വമ്പിച്ച ഒരു തുക അദ്ദേഹത്തിന്നു പിരിഞ്ഞുകിട്ടിയതോർക്കുമ്പോൾ ഈ നേതാവിനോടു ഭാരതീയർക്കുള്ള ഭക്തിബഹുമാനവിശ്വാസങ്ങൾ അതിരുകടന്നതാണെന്നു കാണാവുന്നതാകുന്നു. ഈ അത്യാപത്തിന്റെ അഗാധത ഒന്നാമതായി തിരിച്ചും മനസ്സിലാക്കിയതും അദ്ദേഹമായിരുന്നു."

ഇന്ത്യയിലെ എല്ലാ പത്രങ്ങളും വിവിധകക്ഷിക്കാരായ നേതാക്കന്മാരും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രവൃത്തികളെ

പ്രശംസിച്ചതിനും, അഭിനന്ദിച്ചതിനും കണക്കുണ്ടായിരുന്നില്ല. അന്നത്തെ പ്രവൃത്തികളെ വിവരിച്ചുകൊണ്ടു കഴിഞ്ഞ നവേമ്പർ 8-ാംനു- അണ്ണാമലയിൽവെച്ചുചെയ്ത പ്രസംഗത്തിൽ അദ്ദേഹം ഇപ്രകാരം പറകയുണ്ടായി:—

"ഭ്രകമ്പദുരിതനിവാരണപ്രവൃത്തികൾ സാമാന്യം തീർന്നശേഷം ഞങ്ങളുടെകയ്യിൽ ബാക്കിയായ പണത്തെ ഏതുവിധം ഉപയോഗിക്കണമെന്നതിനെപ്പറ്റി ആലോചനയായി. സുമാർ ഒരുലക്ഷം കിണറുകളും ആയിരകണക്കിൽ കുളങ്ങളും റിപ്പേർചെയ്യാനുണ്ടായിരുന്ന 2 ലക്ഷം ഏക്കർ സ്ഥലത്തെ കരിമ്പുകൃഷി മുഴുവൻ നാശംവന്നിട്ടുണ്ട്. കുളിരുനിമിത്തം ജനങ്ങൾ തണുത്തു വിറച്ചു, ശരിയായ വസ്ത്രങ്ങളില്ലാതെ കഷ്ടപ്പെട്ടിരുന്നു. ഇതിൽ ഏതാണ് ആദ്യം നിവൃത്തിക്കേണ്ടതെന്നു നിശ്ചയമുണ്ടായില്ല. ജനങ്ങൾക്കു വെള്ളത്തെപ്പോലെ അത്യാവശ്യമായിട്ടു വേറെ ഒന്നുമില്ലല്ലൊ. അതിനാൽ ആദ്യമായി കുളങ്ങളും, കിണറുകളും റിപ്പേർ ചെയ്യാൻ ഞങ്ങൾ തീച്ചയാക്കി. മണ്ണുകോരി നന്നാക്കിയതും പുതിയതായി കുഴിച്ചതുംകൂടി 3 മാസംകൊണ്ടു 7000 കിണറുകളും സുമാർ 1000 കുളങ്ങളും ഞങ്ങൾ പൊതുജനങ്ങൾക്കു ഉപയോഗയോഗ്യമാക്കിത്തീർത്തു ഇതിനുവേണ്ടി രാവുപകൽ അദ്ധ്വാനിച്ചിരുന്നവരെല്ലാം നിയമലംഘനപ്രസ്ഥാനത്തിൽചേർന്നു മുമ്പു ജയിലിൽ പോയിരുന്നവരായ വളണ്ടിയർമാരായിരുന്നു. യാതൊരു പ്രതിഫലവുംകൂടാതെയായിരുന്നു അവർ സസന്തോഷം ഈ പ്രവൃത്തികൾ എടുത്തിരുന്നതു. മാസം ഒന്നിന് ഭക്ഷണച്ചിലവുംപുറമെ ആകെ 4ക 11ണ വീതം

മാത്രമെ ഓരോരുത്തക്കും ചിലവു വന്നിരുന്നുള്ളു. അതിനാൽ ഭൂകമ്പ നാശങ്ങളിൽനിന്നു ബീഹാറിനെ ഉദ്ധരിച്ചതിനുള്ള അഭിനന്ദനം അവരാണ് തികച്ചും അർഹിക്കുന്നതു." എങ്കിലും പലതരക്കാരായ ഇത്രയധികം യുവാക്കന്മാരെ നിയന്ത്രിക്കുകയും യാതൊരധികാരശക്തിയുമില്ലാതെ അവരെക്കൊണ്ടു അദ്ധ്വാനമുള്ള ജോലികൾനടത്തിച്ച് വിജയം നേടുകയും ചെയ്യുന്നതു, ഒരു മഹത്തായ കായ്മാണല്ലൊ. ഇതിൽനിന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ അസാധാരണമായ നേതൃത്വശക്തിയും സ്വഭാവശുദ്ധിയും ധാരാളം വെളിപ്പെട്ടുന്നുണ്ട്.

XI

ബോമ്പെ കോൺഗ്രസ്സ്.

ബീഹാറിലെ നിവാരണപ്രവൃത്തികൾ ഏകദേശം 10 മാസങ്ങൾകൊണ്ടു ഒരുവിധം അവസാനിച്ചു. അത്യാവശ്യമായ കായ്ങ്ങളെല്ലാം നിവൃത്തിച്ചു. ജനങ്ങൾക്കു നിത്യത കഴിച്ചുകൂട്ടാമെന്ന നിലയായി. ഇങ്ങിനെയുള്ള മഹത്തായ സേവനം നടത്തിയതിനു ബഹുമതിയെന്നവിധം 1934 ഒക്ടോബറിൽ ബോമ്പെയിൽവെച്ചുകൂടിയ 48-ാമത്തെ കോൺഗ്രസ്സ് മഹാസമ്മേളനത്തിന്റെ അദ്ധ്യക്ഷസ്ഥാനം ഭാരതീയർ ഐകകണ്ഠ്യേന ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദിൽ സമർപ്പിച്ചു. തന്റെ രാജ്യക്കാരുടെ ഏകോപിച്ചുള്ള ഈ ബഹുമതിദാനത്തെ, അദ്ദേഹം ആദരപൂർവ്വം സ്വീകരിക്കുകയുംചെയ്തു.

കോൺഗ്രസ്സദ്ധ്യക്ഷസ്ഥാനം സ്വീകരിക്കുക എന്നതു ഇന്ത്യക്കാരുടെ രാഷ്ട്രീയസമരത്തിൽ ഒരു കൊല്ലക്കാലത്തെക്കു സൈന്യാധിപത്യമൊ—അഥവാ—സർവ്വാധിപത്യമൊ സ്വീകരിക്കുകയാണല്ലൊ. ബഹുമതിപോലെതന്നെ വമ്പിച്ച ഉത്തരവാദിത്വവും ചുമതലകളുംകൂടി കോൺഗ്രസ്സദ്ധ്യക്ഷൻ ഏല്പ്പെണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. പ്രത്യേകിച്ചും ബോമ്പെ കോൺഗ്രസ്സ് ഏറ്റവും ദുർഘടവും വിഷമതരവുമായ ഒരു ഘട്ടത്തിലായിരുന്നപ്പോൾതന്നെ. യഥാർത്ഥത്തിൽ മറുതരത്തിലുള്ള ഒരു "ഭ്രകമ്പംതന്നെ" ബോമ്പെ കോൺഗ്രസ്സിലും ഉണ്ടാകുമെന്നു പലരും ഭയപ്പെട്ടിരുന്നു.

ഗാന്ധിജി 1934 ഏപ്രിൽ 7-ാംനു- നിയമലംഘനം പിൻവലിച്ചപ്പോഴക്കു കോൺഗ്രസ്സുകാരിൽതന്നെ മൂന്നു കക്ഷികളുണ്ടായിതീർന്നു. നിയമലംഘനകാലത്തു ജയിലുകളിൽപോയി നിരവധി ക്ലേശങ്ങളനുഭവിച്ചു പുറത്തുവന്നിട്ടുള്ള യുവാക്കന്മാർ കോൺഗ്രസ്സിന്റെ തൽക്കാലനയത്തെയും നിയമസഭാ പ്രവേശനസംരംഭങ്ങളേയും ആക്ഷേപിച്ചുകൊണ്ടു "സൊഷ്യലിസ്റ്റുപാർട്ടി"എന്ന പേരിൽ ഒരു പുതിയ കക്ഷി രൂപീകരിച്ചിരുന്നു. കൌൺസിൽ പ്രവേശനവാദക്കാരിൽതന്നെ രണ്ടു കക്ഷിയുണ്ടായി. ബ്രി. പ്രധാനമന്ത്രിയുടെ സാമുദായികതീരുമാനമുൾപ്പടെ പുതിയ ഭരണഘടന മുഴുവൻ തള്ളണമെന്നു മാളവ്യജി, ആനെ, മുതലായവർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. സാമുദായികതീർപ്പിനെപ്പറ്റി യാതൊന്നും ശബ്ദിക്കരുതെന്നു മെ-ഡാ അൻസാരി, ബുലാഭായിദേശായി മുതലായവരും വാദിച്ചു. സാമുദായികതീർപ്പിനെ നിഷേധിച്ചാൽ അൻസാരിയുൾപ്പെടെ മുസ്ലിം നേതാ

ക്കന്മാർ കോൺഗ്രസ്സിൽനിന്നു പുറത്തുപോകും. നിഷേധിക്കാതിരുന്നാൽ മാളവ്യജിയും അദ്ദേഹത്തെ അനുകൂലിക്കുന്ന മറ്റു പ്രധാനികളും രാജിവെക്കും. ഇതും ജനങ്ങളെ മുഴുവൻ ഉൽകണ്ഠാകുലരാക്കുന്ന ഒരു വിഷമപ്രശ്നമായിരുന്നു. ബോമ്പെ കോൺഗ്രസ്സിൽ തങ്ങളുടെ ഭാഗത്തേക്കു വിജയം നേടുവാൻ മേൽപറഞ്ഞ ഓരോ കക്ഷിക്കാരും ജാഗ്രതയിൽ പരിശ്രമം തുടങ്ങി. ആകപ്പാടെ ബോമ്പെ കോൺഗ്രസ്സ് വലിയ കക്ഷിവഴക്കിലും ഭിന്നിപ്പിലും കലാശിക്കുമെന്നുള്ള നിലയിലായി. ഈ ഘട്ടത്തിലാണു മറെറാരു പ്രധാനസംഭവമുണ്ടായതു. പുതിയ കക്ഷിക്കാരായ സൊഷ്യലിസ്റ്റുകാരുടെ വിപ്ലവപരമായ അഭിപ്രായഗതികൾ ഗാന്ധിജിക്കു തീരെ യോജിച്ചിരുന്നില്ല. അവക്കു കോൺഗ്രസ്സിൽ കൂടുതൽ ആനുകൂല്യമുണ്ടെന്ന നിലവരികയും ചെയ്തിരുന്നു. ഈ വക സംഗതികളാൽ കോൺഗ്രസ്സുമായുള്ള ബന്ധം വിട്ടു രാഷ്ട്രീയകാര്യങ്ങളിൽ നിന്നു തീരെ ഒഴിഞ്ഞുനിൽക്കുവാൻ താൻ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നതായി 1934 സപ്തംബർ 17-ാം തീ ഗാന്ധിജി പ്രഖ്യാപനംചെയ്തു. "ന്യായവും സമാധാനപരവുമായ മാർഗ്ഗങ്ങളിൽക്കൂടെ"യെന്നതിനുപകരം, "സത്യവും അഹിംസനിഷ്ഠയുള്ളതുമായ മാർഗ്ഗങ്ങളിൽക്കൂടെയെന്നു" കോൺഗ്രസ്സു പ്രതിജ്ഞാവാചകത്തിൽ ചേർക്കണമെന്നും മറ്റും അദ്ദേഹം നിർദ്ദേശിച്ചു.

സോഷ്യലിസ്റ്റുകാർ ഈ വക നിർദ്ദേശങ്ങളെ ശക്തിയായി എതിർത്തു. അഹിംസ വെറും നയമായിട്ടെടുക്കാൻ തരമുള്ളവെന്നും ഇപ്പോഴത്തെ കോൺഗ്രസ്സുനേതാക്കന്മാർ

മുതലാളിത്തത്തെ പിന്താങ്ങുന്നവരാണെന്നും നിയമസഭാ പ്രവേശം തെറ്റാണെന്നും അവർ ബഹളം കൂട്ടിത്തുടങ്ങി. ഗാന്ധിജിയുടെ അഭിപ്രായങ്ങളെ എതിർത്തുകൊണ്ടു കേരള സംസ്ഥാന കോൺഗ്രസ്സുകമ്മിറ്റിയുംപ്പെടെ ചില സംസ്ഥാന കമ്മിറ്റികളും പ്രമേയങ്ങളും പാസ്സാക്കുകയുണ്ടായി.

മാളവ്യജിയുടെ നേതൃത്വത്തിൽ സാമുദായികതീരുമാനത്തെ നിഷേധിക്കുന്ന കക്ഷി, ഡാക്ടർ അൻസാരിയുംപ്പെടെ അക്കായ്ത്തിൽ നിഷ്പക്ഷനിലയംഗീകരിക്കുന്ന മറെറാരു കക്ഷി, ഈ രണ്ടു ഭാഗക്കാരോടും, ഗാന്ധിജിയുംപ്പെടെ മറ്റുള്ളവരോടും, യോജിക്കാത്ത സോഷ്യലീസ്റ്റ് കക്ഷി ഇങ്ങിനെ പ്രധാനപ്പെട്ട മൂന്നു കക്ഷികളുടേയും ഒരു സംഘട്ടനം ബോമ്പെ കോൺഗ്രസ്സിൽ ഉണ്ടാകുമെന്നു എല്ലാവരും പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്നു. ഇപ്രകാരം പലവിധത്തിലും കലങ്ങിമറിഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്ന ഒരന്തരീക്ഷത്തിലായിരുന്നു, ബോമ്പെ കോൺഗ്രസ്സു മഹാസമ്മേളനം കൂടിയതു.

XII

കോൺഗ്രസ്സ് പ്രസിഡണ്ട്.

"1934 ഒക്ടോബർ 26-ാംനു- ബോമ്പെനഗരം അത്യുത്സാഹഭരിതരായ ജനാവലിയുടെ ആഘോഷവിളികളാലും ആരവങ്ങളാലും ഇളകിമറിഞ്ഞു സാക്ഷാൽ പാലാഴിപോലെ ശോഭിച്ചിരുന്നു" എന്നു കോൺഗ്രസ്സു മഹാസമ്മേളനത്തെപ്പറ്റി എഴുതിയിരുന്ന റിപ്പോർട്ടിൽ "ബോമ്പെസമാചാർ" എന്ന പത്രം പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇത് അതിശയോ

കതിപരമായ ഒരു വർണ്ണനമാത്രമല്ല. ഭാരതീയരുടെ അസ്വാതന്ത്ര്യവും അവശതകളുമാകുന്ന ജരാനരകൾ പരിഹരിക്കുന്നതിന്നായി കോൺഗ്രസ്സ് മഹാസഭയാകുന്ന പാലാഴികടഞ്ഞു അതിന്റെ സന്ദേശമാകുന്ന അമൃത് ആസ്വദിക്കുന്നതിന്നായിട്ടാണ് അനേകായിരം ജനങ്ങൾ ഇന്ത്യയുടെ നാനാഭാഗങ്ങളിൽനിന്നും ഉത്സാഹപൂർവ്വം അവിടെ സന്നിഹിതരായിരുന്നത്. അന്ന് ജരാനരകൾകൊണ്ട് കഷ്ടപ്പെട്ടത് "മുപ്പത്തുമുക്കോടി," ദേവകളായിരുന്നുവെങ്കിൽ, ഇന്ന് പാരതന്ത്ര്യത്തിലുംപെട്ട പരവശതയനുഭവിക്കുന്നത്, 35 കോടി ഭാരതീയരാകുന്നു. അന്നത്തേയും ഇന്നത്തേയും നേതാവു "ചക്രപാണി"തന്നെ. ഇങ്ങിനെ പല വിധത്തിലും "ബോമ്പെ സമാചാറി"ന്റെ ഉപമ ഏറ്റവും അനുയോജ്യമായിട്ടുള്ളതുതന്നെയാണ്.

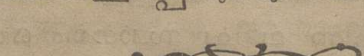
നിയമലംഘനപ്രസ്ഥാനത്താലും മറ്റും കഴിഞ്ഞ മൂന്നു കൊല്ലമായി കോൺഗ്രസ്സ് സമ്മേളനങ്ങൾ ശരിക്കു നടത്തുവാൻ സാധിച്ചിട്ടില്ല. എന്നു തന്നെയല്ല കഴിഞ്ഞ 15 കൊല്ലമായി കോൺഗ്രസ്സു അംഗീകരിച്ചിട്ടുള്ള പ്രവൃത്തിപദ്ധതി ഇക്കുറി മാറുവാനും പോകുന്നു. അതിന്റെ ഏക നേതാവായ ഗാന്ധിജി, കോൺഗ്രസ്സിൽനിന്നു വിട്ടുപിരിയാൻ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നു. സോഷ്യലീസ്റ്റുകാരുടെ പരിശ്രമങ്ങളും മാളവ്യജിയെപ്പോലെയുള്ള വന്ദ്യനേതാക്കന്മാർക്കു കോൺഗ്രസ്സിന്റെ നയത്തിലുള്ള അഭിപ്രായഭേദങ്ങളും നിമിത്തം കോൺഗ്രസ്സിൽ ഭിന്നിപ്പും കക്ഷിവഴക്കുകളുമുണ്ടാകുമോ എന്നു സർവ്വത്ര ഭയപ്പെട്ടുന്നുണ്ട്. ഇങ്ങിനെ പല കാരണങ്ങളാലും ആ വമ്പിച്ച ജനാവലിയിൽ ഉൽക്കണ്ഠ

യും ആശങ്കകളും വർദ്ധിച്ചിരുന്നു. എന്നാൽ ബാബുരാജേന്ദ്ര പ്രസാദിനെപ്പോലെ നയജ്ഞനും പരിപക്വമതിയും സർവ്വ ജനസമ്മതനുമായ ഒരു അദ്ധ്യക്ഷന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ എല്ലാംമംഗളമായി പര്യവസാനിക്കുമെന്നുള്ള ശുഭപ്രതീക്ഷ അവരെ കുറെയെങ്കിലും സമാധാനപ്പെടുത്താതിരുന്നില്ല.

കോൺഗ്രസ്സ് പ്രസിഡണ്ട്, ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദ് ഒക്ടോബർ 21-ാംനു- തന്നെ ബോമ്പായിൽ എത്തിച്ചേർന്നു കല്യാൺസ്റ്റേഷനിൽനിന്നു ഒരു സ്പെഷൽവണ്ടിയിലായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തെ ബോമ്പെക്കാനയിച്ചതു. ബോമ്പെ നഗരത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിനു ലഭിച്ച സ്വാഗതം ഒരു ചക്രവർത്തിക്കുപോലും അസൂയപ്പെടത്തക്കവിധത്തിലായിരുന്നു.

ഒക്ടോബർ 26-ാംനു- വൈകുന്നേരമാണ് മഹാസമ്മേളനം തുടങ്ങിയതു. കോൺഗ്രസ്സ് സമ്മേളനസ്ഥലമായ "അബ്ദുൽ ഗഫൂർഖാൻനഗരം" അതിനൊരുമൊ മുമ്പുതന്നെ ജനനിബിഡമായിത്തീർന്നിരുന്നു. ബോമ്പെ കടൽകരക്കു സമീപം 200 ഏക്കർ സ്ഥലം മുഴുവൻ ഇതിലേക്കുപയോഗിച്ചിരുന്നു. വൈകുന്നേരം 7 മണിയോടുകൂടി പ്രസിഡണ്ടിനെ സമ്മേളനപ്പന്തലിലേക്കു ഒരു വമ്പിച്ച ഘോഷയാത്രയായി കൊണ്ടുവന്നു. സുമാർ രണ്ടുലക്ഷത്തോളം ജനങ്ങൾ ഘോഷയാത്രയിൽ പങ്കുകൊണ്ടു 2000 ത്തോളം വളണ്ടിയർമാരും 300 സ്ത്രീ വളണ്ടിയർമാരും വളരെയധികം പൊല്ലീസ്സുകാരുംകൂടി യാതൊരു കുഴപ്പവുംകൂടാതെ ഘോഷയാത്രയെ നയിച്ചു. 2500 പ്രതിനിധികളും, 2000 ത്തോളം സ്വാഗതസംഘാംഗങ്ങളും 45000 ത്തിൽപരം സന്ദർശകന്മാരും 800 പത്രപ്രതിനിധികളും മഹാസമ്മേളനത്തിൽ സന്നിഹി

തരായിരുന്നു. സമ്മേളനത്തിന്റെ നടവടികളെപ്പറ്റി ഇവിടെ വിസ്തരിക്കേണ്ടുന്ന ആവശ്യമില്ലല്ലൊ. 26-ം 27-ം 28-ംനു-കളിലായി സമ്മേളനം യാതൊരു കുഴപ്പവും ബഹളവും കൂടാതെ വിജയകരമായി കഴിഞ്ഞുകൂടി. കൌൺസിൽ പ്രവേശനത്തെ സംബന്ധിച്ചുള്ള പ്രവൃത്തികളെയെല്ലാം അംഗീകരിക്കുന്ന ഡാക്ടർ അൻസാരിയുടെ പ്രമേയം സമ്മേളനത്തിൽ പാസ്സായി. അതിനെ സംബന്ധിച്ചു മാളവ്യജിയും സൊഷ്യലിസ്റ്റ് കക്ഷിക്കാരും കൊണ്ടുവന്നിരുന്ന ഭേദഗതികൾ തള്ളിപ്പോവുകയും ചെയ്തു.

XIII

ലക്ഷ്യത്തിലേക്കുള്ള വഴി.

സമ്മേളനത്തിന്റെ ഗൌരവത്തിനും പ്രാധാന്യത്തിനും തൽക്കാലത്തെ രാഷ്ട്രീയസ്ഥിതിക്കും ഏറ്റവും യോജിച്ചവിധത്തിൽ പ്രൌഢഗംഭീരമായ ഒന്നായിരുന്നു അദ്ധ്യക്ഷന്റെ പ്രസംഗം. കോൺഗ്രസ്സിൽവെച്ചു പരസ്പരം ബലാബലപരീക്ഷ നടത്തണമെന്നുദ്ദേശിച്ചിരുന്ന എല്ലാ കക്ഷിക്കാരെയും കഴിയുന്നത്ര യോജിപ്പിക്കുവാനും അവരുടെ ഉത്സാഹത്തേയും ശക്തിയേയും രാജ്യത്തിന്റെ പൊതുക്ഷേമത്തിലേക്കും കോൺഗ്രസ്സിന്റെ പരമലക്ഷ്യത്തിലേക്കും തിരിച്ചുവിടുവാനും, അതുതികച്ചും പര്യാപ്തമായിരുന്നു. അദ്ധ്യക്ഷപ്രസംഗത്തിലെ ചില ഭാഗങ്ങളുടെ സാരമാണ് താഴെ ചേർക്കുന്നതു:—

"സ്വരാജ്യത്തിന്നായിട്ടുള്ള നമ്മുടെ സമരപരിപാടി ന്യായമായും, സമാധാനപരമായും ഉള്ള മാർഗ്ഗത്തിൽക്കൂടെ തന്നെയായിരിക്കണം. "ന്യായവും സമാധാനവും" എന്നുള്ളതു "സത്യവും അഹിംസയും" മാത്രമാകുന്നു. നമ്മുടെ വഴി ഇതല്ലായിരുന്നുവെങ്കിൽ ലോകം ഈ സമരത്തെ ശ്രദ്ധിക്കുമായിരുന്നില്ല. എന്നു മാത്രമല്ല, മറെറാരു മാർഗ്ഗം നാം സ്വീകരിക്കുന്നപക്ഷം, ഇതിലും എത്രയോ മൂഗീയമായ മർദ്ദനങ്ങൾക്കു വിധേയരാവുകയും ചെയ്യും. വിധികല്പനയാൽ ബീഹാറിൽ ഭ്രകമ്പവും, അതിനെത്തുടർന്നു വെള്ളപ്പൊക്കവുമുണ്ടായി. ഭാരതീയർ മുഴുവൻ ഈ അത്യാപത്തിൽ കണ്ണീർ പൊഴിച്ചു. ധാരാളം പണമയച്ചുതന്നു ഞങ്ങളെ സഹായിച്ചു. ആ സംസ്ഥാനത്തോടു നിങ്ങൾക്കുള്ള സ്നേഹവാത്സല്യങ്ങൾ കാരണമായിട്ടാണ് ഞാൻ ഇന്നു ഈ മഹനീയസ്ഥാനത്തു നിങ്ങളുടെ മുമ്പാകെ നിൽക്കുന്നതു. കഴിഞ്ഞ മൂന്നരവർഷമായി നമ്മുടെ രാജ്യം എത്രയോ ത്യാഗങ്ങൾ ചെയ്തു. അത്യധികം കഷ്ടനഷ്ടങ്ങൾ അനുഭവിച്ചു. ആയിരക്കണക്കിൽ ജനങ്ങൾ ജയിലിൽപോയി. ലാത്തിയും തോക്കും അവരുടെനേരെ പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടു. പലർക്കും, സർവ്വസ്വവും ത്യാഗംചെയ്യേണ്ടതായിവന്നു. എങ്കിലും, എത്രതന്നെ മർദ്ദനങ്ങൾ പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടാലും, നമ്മുടെ പ്രക്ഷോഭം നശിച്ചിട്ടില്ല. ഒന്നോ രണ്ടോ ദിവസങ്ങൾകൊണ്ടു എല്ലാം കലാശിപ്പിക്കാമെന്നുകരുതിയ ഗവർമ്മേണ്ടുതന്നെ യഥാർത്ഥത്തിൽ ഭ്രമിച്ചുപോയി. ലാത്തികളുടെ ഇടയിൽവെച്ചുകൊണ്ടു ഡൽഹിയിലും, കൽക്കത്തയിലും കോൺഗ്രസ്സിന്റെ ഓരോ സമ്മേളനങ്ങൾ നടത്തുവാൻ നമുക്കു സാ

ധിക്കുകയും ചെയ്യു. പല തെറ്റുകളും നമുക്കു പറ്റീട്ടുണ്ടാ
യിരിക്കാം. ഇനിയും ചില തെറ്റുകൾ പരിഹരിക്കപ്പെടാ
തെയിരിക്കുന്നതുണ്ടാവാം. എന്നാലും നാം കഴിഞ്ഞ 15
കൊല്ലങ്ങൾക്കുള്ളിൽ എത്രയൊ വളരെ മുന്നോട്ടുപോയി
രിക്കുന്നു. ഇതേവരെ സാധിച്ചിട്ടുള്ള വമ്പിച്ച കായ്ങ്ങൾ
ക്ഷമകേട്കൊണ്ടു നാം നിഷ്ഫലമാക്കരുതു. എന്റെ സ്നേ
ഹിതന്മാരായ സമഷ്ടിവാദികളോടു വിനയപൂർവ്വം ഒരു സം
ഗതി പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ. പൊതുജനങ്ങൾക്കു ആവേശ
മുണ്ടാക്കുന്ന ഒരാദർശം വേണമെന്നും അപ്പോൾ മാത്രമേ
പൊതുവിൽ സമതലം സ്ഥാപിതമാവുകയുള്ളുവെന്നും അ
വർ കരുതുന്നു. ലോകത്തിൽ സത്യത്തേക്കാളും അഹിംസ
യേക്കാളും ഉൽകൃഷ്ടമായ ഒരാദർശം വേറെയെന്തുണ്ട്? അ
തിനെയാണൊ നാം നിസ്സാരമാക്കാൻ പോകുന്നതു? ഒരു
ഭാഗക്കാർ മറ്റുള്ളവരെ കീഴടക്കി അനുഭവിക്കുന്നതിനുള്ള
സന്ദർഭങ്ങൾ ഇല്ലാതാക്കുവാൻ നാം മുമ്പുതന്നെ തീരുമാനി
ച്ചുകഴിഞ്ഞു നിർബ്ബന്ധവും ബലപ്രയോഗവും നമുക്കുതന്നെ
വലിയ ആപത്തുകളുണ്ടാക്കിത്തീർക്കുകയേയുള്ളു. ഇന്നത്തെ
ദോഷങ്ങൾ പരിഹരിക്കപ്പെട്ടുന്നതിനു ഈ തോതിലായാൽ
താമസം നേരിടുമെന്നു തോന്നുമായിരിക്കാം. എന്നാൽ
ഭാവിചരിത്രത്തിൽ ഏറ്റവും ഉത്തമമായ മാർഗ്ഗം ഇതുത
ന്നെയായിരുന്നുവെന്നു രേഖപ്പെടുത്താതിരിക്കയില്ല. വളരെ
വലിയ ഒരു പ്രവൃത്തിപദ്ധതിയല്ല, ഏല്ലുന്നതായ പ്രവൃ
ത്തികൾ എത്രതന്നെ ചെറുതായിരുന്നാലും അതു ചെയ്യു
തീർക്കുന്നതിനുള്ള ദൃഢതയും സ്ഥൈര്യവുമാണു, നമുക്കിന്നാ
വശ്യമായിട്ടുള്ളതു. നമ്മുടെ സമരത്തിന്റെ പരമലക്ഷ്യം

പൂർണ്ണസ്വരാജ്യമാണ്. അഹിംസാമാർഗ്ഗത്തിൽക്കൂടെതന്നെ നാം അതിനെ സാധിപ്പിക്കണം. പൂർണ്ണസ്വരാജ്യമെന്നുവെച്ചാൽ ഒരു രാജ്യക്കാർ മറെറാരു രാജ്യക്കാരെ ഭരിച്ചുവരുന്നതിനെ ഇല്ലാതാക്കുക എന്നുമാത്രമല്ല അർത്ഥം. ജനങ്ങളിൽ ഒരുഭാഗക്കാർ മറെറാരു ഭാഗക്കാരുടെ "മേലാളിത്തം" നടത്തുന്നതും അവസാനിക്കണം. നാം പരിപൂർണ്ണസ്വരാജ്യത്തിനു സമരം നടത്തുന്നതു മറെറാരു രാജ്യക്കാരോടു മത്സരിക്കുവാനല്ല. അഹിംസയെ അടിസ്ഥാനമാക്കീട്ടുള്ള നമ്മുടെ പൂർണ്ണസ്വരാജ്യം എല്ലാവരോടും സമഭാവനയും സാഹോദര്യവും നിറഞ്ഞതായിരിക്കും. നമ്മുടെ ഈ ആദർശം നിമിത്തമാണ് ലോകം ഈ സമരത്തെ ബഹുമാനപൂർവ്വം വീക്ഷിക്കുന്നതു. യാതൊരു രാജ്യക്കാരോടും നമുക്കു വിരോധമോ ശത്രുതയോ ഇല്ല. ഭാരതീയർക്കു ആരോടും എതിർക്കേണ്ടതില്ല. അതിനാൽ നമുക്കു പട്ടാളം എതുമേയുണ്ടാകുമതിയാകും. നമുക്കു വിരോധികളോ ശത്രുക്കളോ ഉണ്ടാകയില്ല. അതിനാൽ പൂർണ്ണസ്വരാജ്യമെന്നു കേൾക്കുമ്പോൾ മറുള്ളവർക്കു ആശങ്കകളുണ്ടാവുന്നതു വെറുതെയാണ്. അഹിംസാമാർഗ്ഗത്തിൽനിന്നു ലേശവും വ്യതിചലിക്കാതെ ജനങ്ങൾ ഏകോപിച്ചു സമരം നടത്തുന്നതിലാകുന്നു നമ്മുടെ ശക്തി കിടക്കുന്നതു. ഇതിൽ ഒന്നോ രണ്ടോ തവണ ഉദ്ദേശം സാധിച്ചില്ലെന്നുവരാം. എന്നാൽ ഇന്നല്ലെങ്കിൽ നാളെ നാം ഇതിൽ ജയിക്കാതെകഴികയില്ല. ഈ മാർഗ്ഗത്തിൽ പല ആപത്തുകളും കഷ്ടപ്പാടുകളും നമുക്കു നേരിടുമായിരിക്കാം. എന്നാലും നമ്മുടെ വഴിതെറരുതു. നമ്മുടെ ദൃഢനിശ്ചയം കൈവിടാതെയും, ലക്ഷ്യം പിഴക്കാതെയും

മുന്നോട്ടുപോകുക! ലോകം മുഴുവൻ നമ്മെ ആദരപൂർവ്വം വീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു!! സത്യാഗ്രഹത്തിൽ പരാജയത്തിനു സ്ഥാനമില്ല. സത്യാഗ്രഹം യഥാർത്ഥത്തിൽ വിജയംതന്നെയാണ്."

XIV

ഉത്തമശിഷ്യൻ.

മാളവ്യജി കഴിഞ്ഞാൽ ഇന്ത്യയിൽ ഇന്നുള്ള രാഷ്ട്രീയ നേതാക്കന്മാരെല്ലാം ഏതെങ്കിലും വിധത്തിൽ ഗാന്ധിജിയുടെ നേതൃത്വത്തിൽ പയറ്റിയവരാണ്. എന്നാൽ പേരും പെരുമയുംമോഹിക്കാതെ, ഗാന്ധിജിയെ ആത്മാർത്ഥമായി പിന്തുടരുന്നവർ അവരിൽ എത്രയൊ ചുരുക്കമാകുന്നു. രാഷ്ട്രീയരംഗങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വലതുകയ്യായി നിന്നിട്ടുള്ളവർ പലരുമുണ്ട്. രാഷ്ട്രത്തിനു വേണ്ടിയാണെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ നിർദ്ദേശാനുസരണം ജയിൽവാസമെന്നല്ല ആത്മത്യാഗംപോലും ചെയ്തിട്ടുള്ളവർ നിരവധിയാണ്. എന്നാൽ ഗാന്ധിജിയുടെ ഒരു ഉത്തമശിഷ്യനെന്നോ യഥാർത്ഥ അനുയായിയെന്നോ മനസ്സാക്ഷിയെ മറ്റിക്കാതെ പറയാവുന്നവർ അവരിൽ ഒന്നോ രണ്ടോ പേരിലധികമുണ്ടെന്നതോന്നുന്നില്ല. അങ്ങിനെയുള്ളവരിൽ ഒരാൾ തീച്ചയായും രാജേന്ദ്രപ്രസാദല്ലാതെ മറ്റാരുമല്ല. മി. എസ്സ്. സത്യമൂർത്തി ഒരു സന്ദർഭത്തിൽ ഇങ്ങിനെ പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു:—

"ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദ് മഹാത്മാഗാന്ധിയുടെ അന്തേവാസികളിൽ പ്രധാനപ്പെട്ട ഒരാളാണ്. ഗാന്ധിജിക്കു രാജേന്ദ്രനെപ്പോലെ രണ്ടു ശിഷ്യന്മാർ മാത്രമെയുള്ളുവെന്നാണ് എന്റെ അറിവ്. അവരിൽ ഒരാൾ സർദാർ വല്ലഭായിപട്ടേലും മറെറാരാൾരാജഗോപാലാചാരിയുമാകുന്നു."

ഗാന്ധിജി വെറും ഒരു രാഷ്ട്രീയ നേതാവല്ല. രാജ്യസ്വാതന്ത്ര്യത്തെ അദ്ദേഹം ഏറെറവും ആഗ്രഹിക്കുകയും വിലമതിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. എന്നാൽ അതിലും കൂട്ടതലായി വിലമതിക്കുന്ന ചില തത്വങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടു. ആത്മാവിനേക്കാൾ അവയെ അദ്ദേഹം വിലമതിക്കുന്നു. തന്റെ ആ, തത്വങ്ങളും, രാഷ്ട്രീയ നേതൃത്വവും തമ്മിൽ തൽക്കാലത്തെസ്ഥിതിക്കു യോജിക്കുവാൻ പ്രയാസമാണെന്നു ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടതിനാലാണു, അദ്ദേഹം കോൺഗ്രസ്സിൽ നിന്നൊഴിഞ്ഞുനിൽക്കുവാനും, ഇന്ത്യയുടെ സർവ്വാധിപത്യമായ രാഷ്ട്രീയ നേതൃത്വം ഉപേക്ഷിക്കുവാനും, തീച്ചപ്പെടുത്തിയതു. ഈ സ്ഥിതിക്കു എത്രതന്നെ ത്യാഗിയായിരുന്നാലും ഒരു രാഷ്ട്രീയ നേതാവായതുകൊണ്ടുമാത്രം ഒരാൾക്കു ഗാന്ധിജിയുടെ അന്തേവാസിയൊ, ശിഷ്യനൊ ആവാൻ ഒരിക്കലും സാധിക്കയില്ലല്ലോ.

സത്യത്തിലും, അഹിംസയിലും, ഖാദിയിലും ഗാന്ധിജിയെപ്പോലെതന്നെ ദൃഢവിശ്വാസവും ആത്മാർത്ഥതയുമുള്ള ഒരാളാണ് ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദ്. കേവലം ഒരു രാഷ്ട്രീയ നേതാവിന്റെ നിലയിൽ മാത്രമെ നമുക്കദ്ദേഹത്തെ അറിയാനിടവന്നിട്ടുള്ളു. എന്നാൽ ഒരു പ്രത്യേക കക്ഷിയേയോ, സംഘത്തേയോ മാത്രമല്ല അദ്ദേഹം പ്രതിനിധീകരിക്കുന്നു

ത്. രാജേന്ദ്രപ്രസാദ്, ജാതിമതകക്ഷിഭേദങ്ങൾക്കുതാതെ സകലരുടേയും സ്നേഹബഹുമാനങ്ങൾക്കു പാത്രീഭവിച്ച ഒരു മാന്യ നേതാവാണു. 1930-ൽ നിയമലംഘനത്തിന്നു അദ്ദേഹത്തെ ശിക്ഷിച്ചപ്പോൾ ലിബറൽകക്ഷി നേതാവായ മി. സി. വൈ. ചിന്താമണിയുടെ പത്രാധിപത്യത്തിലുള്ള "ലീഡർ" പത്രം ഇങ്ങിനെ എഴുതിയിരുന്നു:—

"ബീഹാർ നിവാസികൾക്കു ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദ് ഈശ്വരനെപ്പോലെയാണ്. പൊതുജനങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തെ അത്യധികം സ്നേഹിക്കുകയും ബഹുമാനിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. മഹാത്മാഗാന്ധിയുടെ ഏറ്റവും വിശ്വസ്ത ശിഷ്യന്മാരിൽ പ്രധാനിയാണ് അദ്ദേഹം. ത്രിവിധകരണങ്ങളിലും ഗാന്ധിജിയെപ്പോലെ അഹിംസാനിഷ്ഠയുള്ള രാജേന്ദ്രബാബു കോൺഗ്രസ്സുകാർക്കും അല്ലാത്തവർക്കും ഒരു മാർഗ്ഗദർശിയാണ്. ബീഹാറിൽ അക്രമരാഹിത്യത്തിന്നു ഭംഗം തട്ടാതെയിരിക്കുന്നതു അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വാധീനശക്തിയും നിഷ്പക്ഷതയും കൊണ്ടാകുന്നു"

രാഷ്ട്രീയരംഗങ്ങളിലും അദ്ദേഹം ആരുടെയും പിന്നാണിയിലല്ല. 1917ലെ ചമ്പ്രാൻ പ്രക്ഷോഭംമുതൽ ഗാന്ധിജിയോടൊന്നിച്ചതന്നെ അദ്ദേഹവും പൊരുതീട്ടുണ്ട്. ഗാന്ധിജി നിയമലംഘനം തുടങ്ങിയ ഉടനെ അദ്ദേഹം അതിൽ പങ്കുകൊണ്ടു. 1930 ജൂലായി മാസത്തിൽ അദ്ദേഹത്തെ അറസ്റ്റു ചെയ്യുകയും, അദ്ദേഹത്തിന്നു 6 മാസം കഠിനതടവുശിക്ഷ വിധിക്കുകയും ചെയ്തു.

1932-ൽ രണ്ടാമതും അറസ്റ്റു ചെയ്ത 6 മാസത്തേക്കു ശിക്ഷിച്ചു. ഇത്തവണ "കാസശ്വാസ" രോ

ഗത്താൽ അദ്ദേഹം ജയിലിന്നുള്ളിൽവെച്ചു വളരെ കഷ്ടതകളനുഭവിക്കേണ്ടിവന്നു. ജയിലിൽനിന്നുവിട്ട അധികം താമസിക്കാതെ മൂന്നാമതും അദ്ദേഹം അറസ്റ്റ് ചെയ്യപ്പെട്ടു. ഇത്തവണ 15 മാസത്തേക്കായിരുന്നു ശിക്ഷിച്ചതു. "കാസരോഗം" അപ്പോഴും വിട്ടുപോയിരുന്നില്ല. അതിനാൽ ജെയിലിൽവെച്ചു പല ചികിത്സകളും ചെയ്യേണ്ടിവന്നു ശിക്ഷാവധിക്കു ഒരുമാസംമുമ്പു 1934 ജനവരിയിൽ ഭ്രകമ്പത്തിന്റെയും കാസരോഗത്തിന്റെയും ഫലമായി അദ്ദേഹത്തെ വിട്ടയക്കയാണുണ്ടായതു. "കാസരോഗം" അദ്ദേഹത്തിന്നു സ്ഥായിയായ ഒരു ദീനമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു.

നിയമലംഘനത്തിന്നുമുമ്പു, "ദേശം" എന്ന ഒരു ഹിന്ദി പത്രം അദ്ദേഹം നടത്തിയിരുന്നു. ഖാദിയുടെയും അഹിംസയുടെയും തത്വങ്ങളെ പ്രചരിപ്പിക്കുകയായിരുന്നു അതിന്റെ ഉദ്ദേശം. പിന്നീടു പത്ര ഓർഡിനാൻസുപ്രകാരം അതു പിടിച്ചടക്കുകയാണുചെയ്തതു. "ഖാദിമന്ത്രം" "ചമ്പ്രാൻ സത്യാഗ്രഹം" "ഗാന്ധിതത്വം" എന്നിങ്ങിനെ ഹിന്ദിയിൽ പ്രധാനപ്പെട്ട ഏതാനും പുസ്തകങ്ങളും അദ്ദേഹം എഴുതീട്ടുണ്ട്. മാതൃഭൂമിയോടുള്ളതുപോലെത്തന്നെ മാതൃഭാഷയോടും അദ്ദേഹത്തിന്നു വളരെ കേതിയാകുന്നു.

XV

അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചില അഭിപ്രായങ്ങൾ.

"ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദ് ഒരു പ്രവർത്തകനാണ്, പ്രക്ഷോഭകനല്ല" എന്നിങ്ങിനെ ഗാന്ധിജി ഒരിക്കൽ പ്രസ്താവിക്കയുണ്ടായി. രാഷ്ട്രീയനേതാക്കന്മാരിൽ പലർക്കും കാണുന്ന ആർഭാടങ്ങളും വീരവാദങ്ങളും അദ്ദേഹത്തിന്നില്ല. പേരെടുക്കണമെന്നൊ പ്രാമാണ്യം നേടണമെന്നൊ അല്ല, രാജ്യത്തിന്നും സാധുജനങ്ങൾക്കും വേണ്ടി കഴിയുന്ന വിധത്തിലെല്ലാം പ്രവൃത്തി എടുക്കണമെന്ന മാത്രമാകുന്നു, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉദ്ദേശം. അങ്ങിനെയുള്ള ഒരാൾ വലിയ പ്രാസംഗികനൊ, പ്രക്ഷോഭകാരിയൊ ആവണമെന്നില്ലല്ലൊ ഇന്നത്തെ സജീവപ്രശ്നങ്ങളായ ഹരിജനോദ്ധാരണം, ഹിന്ദുമുസ്ലിംമൈത്രി, സ്വദേശി, ഗ്രാമോദ്ധാരണം മുതലായ എല്ലാ വിഷയങ്ങളിലും അദ്ദേഹത്തിന്നു ദൃഢമായ വിശ്വാസവും സ്വന്തമായ ചില അഭിപ്രായങ്ങളുമുണ്ട്. ഹിന്ദുമതത്തിൽ അദ്ദേഹം അതിയായി വിശ്വസിക്കുന്നു. മതത്തിൽ നിന്നല്ലാതെ ഉൽകൃഷ്ടാദർശങ്ങളും ധർമ്മബോധവും ഉണ്ടാവാൻ പ്രയാസമാണെന്നാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായം. പക്ഷെ അദ്ദേഹം യാഥാസ്ഥിതികനല്ല. ഹരിജനങ്ങൾക്കു ഹിന്ദുമതത്തിൽ പൂർണ്ണമായ സമത്വം നൽകണമെന്നു അദ്ദേഹം എപ്പോഴും പ്രസ്താവിക്കാറുണ്ട്. ഇതൊരു രാഷ്ട്രീയതന്ത്രമായിട്ടല്ല, മതവിശ്വാസത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗമായിട്ടുതന്നെയാണ അദ്ദേഹം ഗണിക്കുന്നതു. "ക്ഷേത്ര

ങ്ങളിൽ ആരാധന നടത്തുന്നതിനും മതസംബന്ധവും സാമുദായികവുമായ കാര്യങ്ങളിൽ സമതാനിലയിൽ പങ്കുകൊള്ളുന്നതിനും ഹരിജനങ്ങൾക്കു തുല്യ സ്വാതന്ത്ര്യം നൽകണം. അവരും ഹിന്തുക്കളാണ്. ജാതി ഹിന്തുക്കൾ വിശാലഹൃദയത്തോടുകൂടി, ഹിന്തുമതത്തിലുള്ള അയിത്തവും, അധഃകൃതത്വവുമാകുന്ന കളങ്കങ്ങൾ തുടച്ചുകളയണം."എന്ന്, അദ്ദേഹം ശക്തിപൂർവ്വം അഭിപ്രായപ്പെട്ടുന്നു.

ഇന്ത്യയുടെ മോചനം സത്യത്തിലും അഹിംസയിലും കൂടെയാണെന്നു രാജേന്ദ്രപ്രസാദ് പൂർണ്ണമായി വിശ്വസിക്കുന്നു. അക്രമരാഹിത്യം ഒരു നയമായിട്ടെടുക്കുവാനെ മറ്റുള്ള പ്രധാന നേതാക്കന്മാരിൽ പലരും ഒരുക്കമുള്ളൂ. രാജേന്ദ്രപ്രസാദാവട്ടെ അവയെ ജീവിതത്തിൽനിന്നു അഭേദ്യമായിത്തന്നെ കരുതിവരുന്നു. അദ്ദേഹം പറയുന്നതു നോക്കുക:—

"സത്യം, അഹിംസ, ഖാദി ഇവ മൂന്നും മൂന്നു മഹാശക്തികളാണു. അവയെക്കൊണ്ടു സ്വരാജ്യം മാത്രമല്ല, അതിലുംകവിഞ്ഞ സിദ്ധികളും നമുക്കുണ്ടാവും.....നിരായുധരായ നമുക്കു മാത്രമല്ല, ലോകത്തിനു മുഴുവനും സത്യാഗ്രഹവും അഹിംസയും ഏറ്റവും മഹത്തായ ശക്തികൾ തന്നെയാകുന്നു."

ഹിന്ദുമുസ്ലീംമൈത്രിയിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിശ്വാസത്തിനും ആത്മാർത്ഥതക്കും അതിരില്ല. മഷ്റുംഹക്, ഹസ്സൻഇമാം, അലിഇമാം, ഷർബുദ്ദീൻ, മുതലായ ബീഹാറിലെ മുസ്ലീം പ്രമാണിമാർക്കു രാജേന്ദ്രപ്രസാദിനെ വലിയ വിശ്വാസമാണ്. "ബീഹാറിനെ സംബന്ധിച്ചേടത്തോളം ഹിന്ദുമുസ്ലീംപ്രശ്നത്തിൽ രണ്ടു ഭാഗവും രാജേന്ദ്രപ്രസാ

ടിനെ ഏൽപ്പിക്കാൻ വിരോധമില്ലെന്നു" ആലിഇമാം സ
ർവ്വകക്ഷിസമ്മേളനത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചതായി കേട്ടിട്ടുണ്ട്
ഹിന്ദുമുസ്ലീംമൈത്രിക്കായി കരാറുകളും അന്യോന്യം നിബ
ന്ധനകളും ഏർപ്പെടുത്തുന്നതിനോട് അദ്ദേഹം യോജിക്കു
ന്നില്ല. ഹിന്ദുമുസ്ലീംമൈത്രിയിലാണു ഭാരതത്തിന്റെ
സ്വാതന്ത്ര്യം. അതു യഥാർത്ഥത്തിലുള്ള മൈത്രിതന്നെയാ
യിരിക്കണം എന്നാകുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായം:

XVI

യഥാർത്ഥ സത്യാഗ്രഹി.

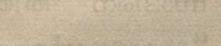
സഹകരണത്യാഗത്തിലും സത്യാഗ്രഹത്തിലും ഗാന്ധി
ജിയെ കഴിച്ചാൽ ഏറ്റവും അധികം വിശ്വസിക്കുന്നതു
അദ്ദേഹമാണ്. അക്രമരഹിതമായ സഹകരണത്യാഗം
കൊണ്ടല്ലാതെ ഇന്ത്യക്കു സ്വാതന്ത്ര്യം കിട്ടുകയില്ലെന്നു അ
ദ്ദേഹം ദൃഢമായി വിശ്വസിക്കുന്നു. ത്യാഗം എത്രയായാലും
അനാവശ്യമാവുകയൊ അധികമാവുകയൊ ചെയ്കയില്ലെ
ന്നാണ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സിദ്ധാന്തം "ത്യാഗവും സേവനവും
മുൻനിറുത്തിക്കൊണ്ടു മാത്രമെ സ്വാതന്ത്ര്യപ്രസ്ഥാവിൽ
ക്രൂടെ നടക്കുവാൻ കഴികയുള്ളൂ. പരിശുദ്ധരായും, യോജി
പ്പോടുകൂടിയും, ധീരതയോടുകൂടിയും നാം മുന്നോട്ടുപോയാൽ
ഇംഗ്ലണ്ടു എന്തുതന്നെ എതിർശക്തികൾ പ്രയോഗിച്ചാലും
നമ്മെ തടുക്കാൻ കഴികയില്ല. നാം തീച്ചയായും വിജയി
കളാവും" എന്നാണു അദ്ദേഹം എപ്പോഴും ഉപദേശിക്കു
ന്നതു.

ചുരുക്കിപ്പറഞ്ഞാൽ, "അനസൂയ, അച്ചടക്കം, അഹിംസ, ത്യാഗം, സേവനം, സത്യം" ഇതെല്ലാമാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മൂലമന്ത്രങ്ങൾ. ഇതു മറ്റുള്ളവരോട് ഉപദേശിക്കുക മാത്രമല്ല, താൻ വളരെ ദൃഢനിഷ്ഠയോടെ അനുഷ്ഠിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

"ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദ് സന്യാസവൃത്തിയിൽ കഴിയുന്ന ആളാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തുനോക്കുമ്പോൾ തന്നെ നമ്മിൽ ഒരു ഭാവമാറ്റമുണ്ടാകും. അദ്ദേഹം വിശാലഹൃദയവും, അഗാധപാണ്ഡിത്യവും, അപാരമായ സഹനശക്തിയും, അസാധാരണമായ ഔത്സുക്യവും ഉള്ള ഒരു മഹാപുരുഷനാണു. യാതൊരാളേയും തന്നിൽ താഴ്ന്നവനായി അദ്ദേഹം കരുതുന്നില്ല." എന്നാണ്, ഒരു പ്രസിദ്ധ മിതവാദിനേതാവും പാറ്റനായിലെ പൌരപ്രധാനിയും ബാല്യംമുതൽതന്നെ രാജേന്ദ്രപ്രസാദിനെ നല്ലവണ്ണം അറിയുന്ന മാന്യനുമായ മി. സച്ചിദാനന്ദസിൻഹ ഒരിക്കൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളതു.

1929-ൽ കോൺഗ്രസ്സു പ്രസിഡണ്ടായി രാജേന്ദ്രപ്രസാദിനെ തിരഞ്ഞെടുക്കേണമെന്നഭിപ്രായപ്പെട്ടുകൊണ്ടു "മോഡേൺറിവ്യൂ" ഇങ്ങിനെ എഴുതിയിരുന്നു:— "യാതൊരാഭ്ടവുംക്കൂടാതെ രാജ്യസേവനം ചെയ്യുന്നവരെ,നാം ബഹുമാനിക്കണം. അവരെ അഭിനന്ദിക്കണം. അങ്ങിനെ ഏറ്റവും അച്ചടക്കമുള്ള ഒരു പ്രവർത്തകൻ ബീഹാറിലെ ബാബു രാജേന്ദ്രപ്രസാദാണ്. യുവനേതാക്കന്മാരിൽ ആരിലും അദ്ദേഹം താഴെയല്ല. പലരേക്കാളും—അഥവാ—എല്ലാവരേക്കാളും, ത്യാഗത്തിലും ബുദ്ധിശക്തിയിലും കാര്യപ്രാപ്തിയിലും, അദ്ദേഹം പ്രഥമഗണനീയനാകുന്നു."

ബീഹാറിൽ "ശാന്തസ്വരൂപൻ രാജേന്ദ്രബാബു" എന്നാണ് അദ്ദേഹത്തെ ജനങ്ങൾ വിളിക്കുന്നതു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അച്ചടക്കവും ഒതുങ്ങിയ സ്വഭാവവും നിമിത്തം ഈ പേർ അന്വർത്ഥമായിരിക്കുന്നു. തന്റെ നല്ല പ്രവൃത്തികളെപ്പറ്റി മറ്റുള്ളവർ അറിയണമെന്നും അഭിനന്ദിക്കണമെന്നും ആഗ്രഹിക്കാത്തവരും, അതിൽ സന്തോഷിക്കാത്തവരും ലോകത്തിൽ വളരെ ചുരുക്കമാണ്. ഇക്കാര്യത്തിലും രാജേന്ദ്രപ്രസാദ് ഗാന്ധിജിയുടെ ഉത്തമശിഷ്യനാകുന്നു. തന്റെ പ്രവൃത്തികളെ ആരെങ്കിലും അഭിനന്ദിച്ചാൽ ഉടനെ, "എന്റെ എല്ലാസേവനങ്ങൾക്കും കാരണം ഗാന്ധിജിയാണ്. എനിക്കു വല്ല ഗുണങ്ങളുമുണ്ടെങ്കിൽ അദ്ദേഹത്തിൽനിന്നാണ് സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ളതു" എന്നു സമാധാനം പറയുന്നതു പതിവാണ്. "ഗാന്ധിജിയുമായി പരിചയപ്പെടുന്നതിനുമുമ്പുതന്നെ താങ്കൾ ശ്രേഷ്ഠഗുണങ്ങളോടുകൂടിയ ഉൽകൃഷ്ടപുരുഷനായിരുന്നുവെന്നു" ബഹു; ശ്രീനിവാസശാസ്ത്രി, അദ്ദേഹത്തോടു പ്രത്യേകം എടുത്തു പറയേണ്ടിവന്നതു ഇതു നിമിത്തമായിരുന്നു.

XVI

നമ്മുടെ സ്വാഗതം!

ബോമ്പെ സമ്മേളനത്തിനുശേഷം, കോൺഗ്രസ്സിന്റെ നയത്തിൽ പല മാറ്റങ്ങളും വരുത്തീട്ടുണ്ടല്ലോ. സഹകരണത്യാഗവും, സത്യാഗ്രഹവും അവസാനിപ്പിച്ചു, കോൺഗ്രസ്സ് ഒരു നവീന പന്ഥാവിൽ പ്രവേശിച്ചിരിക്കുന്നു

ഈ സന്ദർഭത്തിൽ കോൺഗ്രസ്സിന്റെ സന്ദേശപ്രചരണാർത്ഥം കോൺഗ്രസ്സുപ്രസിഡണ്ടു ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദ്, ഇന്ത്യയിൽഎല്ലാഭാഗങ്ങളിലുംസഞ്ചരിച്ചുവരികയാണു. 1935 ഒക്ടോബർ 14-ാംനു- അദ്ദേഹം മദിരാശിയിൽ വന്നുചേന്നു. തമിഴ്നാട്ടിൽ എല്ലാ സ്ഥലങ്ങളും അദ്ദേഹം സന്ദർശിക്കുകയും അനേകം പ്രസംഗങ്ങൾ നടത്തുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. തമിഴ്നാട്ടിലെ 14 ജില്ലകളിലുംകൂടി 21 ദിവസംകൊണ്ടു 2000 നാഴിക ദൂരം കാറിലും 800 നാഴിക ദൂരം തീവണ്ടിയിലും സഞ്ചരിച്ച് 166 പൊതുയോഗങ്ങളിൽ അദ്ദേഹം പ്രസംഗിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു കാണുന്നു. ഓരോ സ്ഥലങ്ങളിലും ലഭിച്ചിട്ടുള്ള സ്വാഗതങ്ങളെപ്പറ്റി ഇവിടെ വിസ്തരിക്കേണ്ടതില്ല. "ബാബുരാജേന്ദ്രപ്രസാദ് കോൺഗ്രസ്സുപ്രസിഡണ്ടുമാത്രമല്ല ശ്രേഷ്ഠനായ മഹാപുരുഷനുമാകുന്നു. അദ്ദേഹം ത്യാഗത്തിലും, അഹിംസയിലും, രാജ്യസേവയിലും, ജീവകാരുണ്യത്തിലും നമുക്കു മാർഗ്ഗദർശിയാണു" എന്നാകുന്നു തമിഴ്നാട്ടു കോൺഗ്രസ്സു പ്രസിഡണ്ട്, മി. സത്യമൂർത്തി അദ്ദേഹത്തെപ്പറ്റി പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളതു.

"വ്യക്തികളോടു അതിരുകവിഞ്ഞ ഭക്തി കാണിക്കുന്നതാണ് നമുക്കു പാരമ്പര്യമായ ദോഷമെന്നും നമ്മുടെ രക്തത്തിൽപോലും ആ ദോഷം കലന്നിട്ടുണ്ടെന്നും രാജ്യത്തോടും യഥാർത്ഥ തത്വങ്ങളോടും ഭക്തികാണിക്കാത്തതും, ആളുകളോടു ഭക്തികാണിച്ചിട്ടുള്ളതുംനിമിത്തം നമുക്കു പല അനർത്ഥങ്ങളും വന്നിട്ടുണ്ടെന്നും" ഇയ്യിടെ മദിരാശിയിൽ വെച്ചു ചെയ്ത പ്രസംഗത്തിൽ രാജേന്ദ്രപ്രസാദ്, പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതു നമുക്കെല്ലാവർക്കും വിലയേറിയപാഠമാണ്.

നാം വ്യക്തികളെ സ്തുതിക്കുന്നു! തത്വങ്ങളെ മാനിക്കുന്നില്ല. അഥവാ ശ്രദ്ധിക്കുന്നില്ല. ശ്രീബുദ്ധന്റെ വിഗ്രഹംവെച്ചു പൂജിക്കും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ മഹത്തായ സന്ദേശങ്ങളെപ്പറ്റി യാതൊന്നും ചിന്തിക്കുകയില്ല. ഗാന്ധിജിയെ സ്തുതിക്കും. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉപദേശങ്ങളെ അനുസരിക്കുന്നതിൽ ശ്രദ്ധിക്കയില്ല. തത്വചിന്തകൂടാതെയുള്ള ഈ സ്തുതികഥം ഒരു വക മുഖസ്തുതിമാത്രമാണ്. സ്തുതിക്കു വിഷയമായ വ്യക്തി നമ്മളിൽനിന്നകലുമ്പോഴും സ്തുതിയുടെ ഉദ്ദേശവും മറന്നുപോകുന്നു.

രാജേന്ദ്രപ്രസാദിനെപ്പോലെയുള്ള ഒരു പുണ്യപുരുഷനെ നാം ആരാധിക്കണം, പക്ഷെ അതു വെറും സ്തുതികൊണ്ടായാൽ പോര. അദ്ദേഹത്തെ നമുക്കു ആരാദ്ധ്യനാക്കിത്തീർത്തിട്ടുള്ള ഗുണഗണങ്ങളും, ആദർശങ്ങളും, തത്വങ്ങളും! എന്തെല്ലാമാണെന്നു നാം ശ്രദ്ധിക്കണം. അവയെ നാം ആരാധിക്കുകയും അംഗീകരിക്കുകയും വേണം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കേരളസന്ദർശനം നമുക്കു, അതിനുള്ള ഒരു പ്രേരകമായിത്തീരട്ടെ! ആ മനോഭാവത്തോടുകൂടി നാം അദ്ദേഹത്തിനു സ്വാഗതം നൽകുക!! അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉപദേശങ്ങളെ ശ്രദ്ധിക്കുക!!! അതിനനുസരിച്ചു പ്രവൃത്തിക്കുക!! അവയുടെ വിജയത്തിനായി നാം പ്രാർത്ഥിക്കുക!!!!

EN GUPTA MEMOR
PUTHIYARA.
DINGROOM & LIBRA

SEN GUPTA MEMORIAL
PUTHIYARA.
READING ROOM & LIBRARY

ദി ഡക്കാൻ പബ്ലിഷിങ്ങ് ഹൌസ്,

ഹുസൂർറോഡ്, കോഴിക്കോട്.

ഞങ്ങളുടെ ഈ ഡപ്പോവിൽ

മലയാളം, ഇംഗ്ലീഷ്, സംസ്കൃതം, തമിഴ്, ഹിന്ദി

എന്നീ ഏതു ഭാഷകളിലുമുള്ള

എല്ലാവിധ പുസ്തകങ്ങളും വില്പനക്കായി തയ്യാറുണ്ട്.

സ്കൂളുകൾക്കും, കോളേജുകൾക്കും,

ആവശ്യമുള്ള സകലവിധ പാഠപുസ്തകങ്ങളും ഉൾപ്പെടെ

എല്ലാവിധ പുസ്തകങ്ങളും,

മറ്റു ഉപകരണങ്ങളും എപ്പോഴും കിട്ടുന്നതാണ്.

ലൈബ്രറികൾക്ക്,

ആവശ്യമുള്ള ഏതുതരം പുസ്തകങ്ങളും നേരിൽ വന്നു

തിരഞ്ഞെടുക്കാവുന്നതാണ്.

കാറ്റലാഗിന്ന് മുക്കാലണ സ്റ്റാമ്പുസഹിതം എഴുതുക.

THE DECCAN PUBLISHING HOUSE,

Huzur Road, Calicut.

Indic Digital Archive Foundation
gpura.org